

BIBLIOGRAFIA ZACHODNIA

POD REDAKCJĄ WŁADYSŁAWA CHOJNACKIEGO

LUDWIK BROZEK

BIBLIOGRAFIA KOPERNIKOWSKA

1923 — 1948

INSTYTUT ZACHODNI
POZNAŃ

Przegląd Zachodni, nr 7-8, 1949

Instytut Zachodni

SPIS TREŚCI

	Str.
WSTĘP	3
I. WIADOMOŚCI BIBLIOGRAFICZNE (Poz. 1—17). KOPERNIKO- LOGOWIE (poz. 18—20)	5
II. PISMA KOPERNIKA (poz. 21—30)	6
III. ŻYCIE I DZIAŁALNOŚĆ KOPERNIKA	
1. Wydawnictwa zbiorowe (poz. 31—38)	7
2. Tło kulturalne czasowe i miejscowe (poz. 39—44)	8
3. Pochodzenie, narodowość (poz. 45—62)	8
4. Młodość, lata nauki, nauczyciele (poz. 63—72)	9
5. Miejsca pobytu Kopernika (poz. 73—92)	10
6. Żywoć Kopernika (poz. 93—140)	11
7. Działalność Kopernika	
a) Kopernik jako astronom (poz. 141—181)	15
b) Kopernik jako ekonomista (poz. 182—187)	17
c) Kopernik jako filozof (poz. 188—191)	18
d) Kopernik jako lekarz (poz. 192—199)	18
e) Kopernik jako poeta (poz. 200—201a)	18
f) Kopernik jako umysł wszechstronny (poz. 202—205)	18
8. Znaczenie i zasługi Kopernika wobec Polski i świata. Sądy o Ko- perniku (poz. 206—231)	19
IV. KOPERNIK W LITERATURZE PIĘKNEJ	
1. Wiersze (poz. 232—235)	20
2. Proza (236—242)	20
V. MUZEUM KOPERNIKA (poz. 243—257)	21
VI. PORTRETY KOPERNIKA — KOPERNIK W SZTUCE (poz. 258—270 b)	22
VII. ARTYKUŁY JUBILEUSZOWE I OKOLICZNOŚCIOWE (poz. 271—300)	23
SKOROWIDZ NAZWISK	26
UZUPEŁNIENIA	30

DODATEK DO „PRZEGLĄDU ZACHODNIEGO“

nr VII—VIII/1949

Przegląd Zachodni, nr 7-8, 1949

Instytut Zachodni

WSTĘP

Bibliografią kopernikowską zajmowało się u nas szereg ludzi: ks. Ignacy Polkowski (1873), Teofil Zebrawski (1873, 1886), Gabriel Korbut (1917, 1929), Wilhelm Bruchnalski (1924) oraz Estreicher i Finkel. Uwzględniła także Kopernika „Bibliografia historii polskiej“ (dodawana do „Kwartalnika Historycznego“) oraz „Bibliografia naukowawcza“ (w „Nauce Polskiej“); a Niemcy do bibliografów Kopernika zaliczyli także (niesłusznie) Jeremiego Wasiutyńskiego, jako że podał on w swej monografii Kopernika 169 tytułów. U Niemców *copernicana* w formie bibliografii rejestrowali Kossman i Ziemsen (wykazu tego, powielonego z maszynopisu, niestety nie znamy), Schottenloher, Kubach (1943) oraz czasopismo „Die Burg“ (1943). „Jomsburg“ (1942, str. 311) zapowiadał bibliografię *copernicanów* w opracowaniu dra R. Samulskiego, lecz na zapowiedzi się skończyło.

Najważniejsze z tych bibliografii to u nas bibliografia Bruchnalskiego, o układzie rzeczowym, wśród niemieckich zaś bibliografia Kubacha, ułożona alfabetycznie. Bibliografia Bruchnalskiego obejmuje około 600 pozycji z lat 1508—1923; błędna numeracja wymienia jako ostatnią pozycję 588, lecz jest ich więcej, jak to łatwo stwierdzić. Bibliografię tę Korbut nazwał zupełną, tymczasem ona taką nie jest, co jednak wartości jej wcale nie zmniejsza, bo wiadomo, że rzadko która bibliografia jest idealnie kompletna. W kilku wypadkach udało się bibliografię tę uzupełnić, że wymieni się chociażby z ważniejszych jej braków pozycje 100, 137, 139, 188, 194, 198, 226, 264, 268, 269 zestawienia niniejszego.

Niniejsza bibliografia kopernikowska pomyślana jest jako kontynuacja (i uzupełnienie) Bruchnalskiego. Obejmuje ona 25-lecie następne, czyli lata 1923—1948, lecz zredagowana jest trochę inaczej: zatrzymuje mianowicie w głównych zarysach układ Bruchnalskiego, a stara się rozszerzyć cokolwiek zakres. Bruchnalski rejestrował zasadniczo tylko *polonica* kopernikowskie w szerokim, historycznym tego słowa znaczeniu. Wszystkie odnośne wydawnictwa w języku niemieckim pomorskie i wschodnio-pruskie uwzględnił, jako pochodzące z ziem historycznie polskich, natomiast pominał wszystkie inne wydawnictwa niemieckie, włoskie, francuskie angielskie itp., jeśli one nie miały żadnego (poza osobą Kopernika) związku z Polską. Łukę, jaka przez to powstała, starałem się zapełnić, ale częściowo tylko, bo po cóż powtarzać np. to wszystko, co mieści się w bibliografii Kubacha uwzględniającej znów wyłącznie tylko *copernicana* niemieckie (222 pozycji).

Te dwie zatem bibliografie, Bruchnalskiego i Kubacha, stały się punktem wyjścia przy układaniu bibliografii niniejszej. Materiał niemiecki uwzględniam w niej dość szeroko, ale tylko o tyle, o ile nie jest on ujęty u Kubacha; będą to więc uzupełnienia do niego, datujące się przeważnie z roku jubileuszowego (1943), a jeśli zdarzą się pozycje dawniejsze, to są to rzeczy przez niego pominięte (np. poz. 175 wzięta przeze mnie z katalogu Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu). Jeśli chodzi o bibliografię „Burgu“ (1943, nr 2, str. 134—138), to obejmuje ona 190 pozycji, w tym 27 polskich, starszych i nowszych oraz duże stosunkowo pozycje treści ogólniejszej, nie związanej z Kopernikiem.

co zresztą wynika z treści artykułów, do których bibliografia ta właściwie należy. Z bibliografii tej zasadniczo nie korzystałem, bo zawiera ona przeważnie materiał skądinąd znany (Bruchnalski, Kubach i i.).

Tak więc praca, którą ogłaszam, łączy się zarówno z Bruchnalskim jak również z Kubachem, nie wyczerpując oczywiście tematu (stąd właściwym dla niej byłby może tytuł „Materiały do bibliografii M. K.“). Zestawienie niniejsze wymaga dalszych uzupełnień, które wykonane być mogą w jakimś większym ośrodku, umożliwiającym badania nad Kopernikiem (Uniwersytet M. Kopernika w Toruniu i biblioteki tamtejsze, Bibl. Jagiell. w Krakowie, Muzeum Kopernika w Rzymie i we Fromborku itd.). Zdaję sobie sprawę z braków i niedociągnięć tej bibliografii, zwłaszcza jeśli chodzi o liczne wypowiedzi na tematy kopernikowskie w latach 1936—1938 z okazji prac J. Wasiutyńskiego czy też w r. 1943, w 400-lecie zgonu Kopernika i wydania jego wiekopomnego dzieła. Obok *copernicanów* wojennych, jakie wymienia poz. 3, należało by także zebrać wszystkie inne *copernicana* ówczesne. Wymienię np. artykuł o Koperniku, drukowany w miesięczniku „Sławianie“, wydawanym w Moskwie od czerwca 1942 r. (zob. E. Beneš, Uvaha o slovanství, Praha 1947, str. 261), a takich pozycji będzie zapewne więcej.

Jeśli pomimo tych braków zdecydowałem się na ogłoszenie zebranych materiałów, to zachęciła mnie do tego przede wszystkim ich duża stosunkowo ilość, wyrażająca się połową tego, co dla okresu bez porównania dłuższego zebrał Bruchnalski (1508—1923, ok. 600 pozycji; w zestawieniu niniejszym, 1923—1948, pozycji przeszło 300).

Na marginesie bibliografii kopernikowskiej nasuwa się jej autorowi parę myśli: 1) Pożądane byłoby krytyczne scalenie wszystkich *copernicanów*, wyszczególnionych w bibliografiach dotychczasowych, i wydanie pełnej bibliografii kopernikowskiej w postaci oddzielnego wydawnictwa. 2) Niezależnie od tego nasz świat naukowy winien urzeczywistnić planowaną już przed wojną nowoczesną edycję „Dzieł wszystkich“ Kopernika (zob. Nauka Polska XXIV: 1939, str. 44). — 3) Rynek księgarski należy zaopatrzyć w jakąś obszerniejszą monografię Kopernika. Niechby to była książka zbiorowa (coś w rodzaju pożytecznych mimo wszystko „Kopernikijanów“ Polkowskiego), złożona z takich przedruków, jak trudne dziś do odnalezienia prace Łęgowskiego (Toruń 1923), A. Birkenmajera (poz. 142—143), Stamma (166), Gembarzewskiego (210), z obcych zaś Troels-Lund'a (226) i Vettera (15). Z innych tematów nasuwa się np. „M. Kopernik w sztuce polskiej“ itp.

„H. Dingle, przyznając się do niewielkiego zainteresowania dla sprawy, przytacza dwa proste argumenty przemawiające za polskością Kopernika: jednym z nich — traktowanie przez naukę niemiecką Kopernika jako Polaka w okresie niepopularności jego systemu; drugim — istnienie sporej ilości pomników Kopernika w Polsce, brak ich w Niemczech“ (Hleb-Koszańska).

Dodajmy do tego, że pomnikami Kopernika są również książki, takie jak warszawskie wydanie jego pism z r. 1854, jak monografie o nim Polkowskiego, L. A. Birkenmajera czy Wasiutyńskiego. O takim nowym pomniku dla Kopernika w postaci książki warto u nas pomyśleć.

L. B.

I. WIADOMOŚCI BIBLIOGRAFICZNE. KOPERNIKOLOGOWIE

1. Birkenmajer L. A.: Wiadomości o postępie prac krak. komisji akad., zajmującej się wydaniem dzieł, biografii i bibliografii Kopernika. Wiadomości Matematyczne I : 1897.

2. Bruchnalski Wilhelm: Bibliografia kopernikowska 1508—1923. (Mikołaj Kopernik. Księga zbiorowa, Lwów 1924, str. 209—246).

3. Hleb-Koszańska Helena: Pokłosie czterechsetlecia Mikołaja Kopernika za granicą. Komunikat Działu Informacji Naukowej Instytutu Bałtyckiego, 1946, nr 2 (16), str. 4.

Omówienie poz. 36—38.

4. Kartka z katalogu. Dziennik Płocki, 1923, nr. 41.

Copernicana w Bibliotece T-wa Naukowego w Płocku.

5. Korbut Gabriel: Literatura polska. Warszawa 1917, t. I, str. 171—174; w wyd. 2, Warszawa 1929, str. 149—152.

6. Kossman O. — Ziemszen I.: Übersicht über das deutsche Kopernikus-schrifttum. 18 stron hektograf.

208 pozycji, przeważnie z czasopism.

7. Krassowski Jan: Copernicana. Przegląd Warszawski, nr 39 (grudzień 1934), str. 426—435.

Omówienie poz. 31, 95, 32 i dwóch n-rów L'Astronomie z kwietnia i sierpnia 1923 r.

8. Kubach Fritz: Kleine Kopernikus-Bibliographie. (N. Kopernikus, Bildnis eines grossen Deutschen, München-Berlin 1943, str. 286—304, 374—375).

9. Lück Kurt. Der Mythos vom Deutschen in der polnischen Volksüberlieferung und Literatur. 2. Aufl. Leipzig 1943, S. Hirzel (1 wyd. tamże w r. 1948).

Ustępy o M. K. na str. 451—459 i uwagi bibliograficzne na str. 518, wymieniające m. i. inne artykuły K. Lücka na tematy kopernikowskie.

10. Meuer Adolf: Der „platonische“ Copernicus. Neue Werke des Astro-Przegląd Zachodni, nr 7-8, 1949

nomen in deutscher Sprache. Oberschlesische Zeitung, 9 XII 1942, nr 337.

11. Schottenloher K.: Bibliographie zur deutschen Geschichte im Zeitalter der Glaubensgestaltung 1517—1585, t. I (sub „Copernicus“), str. 128—132 i tom z dodatkami, str. 51—52.

12. Schrifttum [Literatura dotycząca Kopernika, 190 pozycji]. Die Burg [Kraków], IV : 1943, nr 2, str. 134—138.

13. — t — : Pokłosie rocznicy kopernikowskiej. Strażnica Zachodnia II : 1923, nr 1—3, str. 130—134.

14. Socher H.: Het Handschrift van Copernicus „De revolutionibus“. Wetenschappelijke Bladen 1930, 75 (10), 62—65.

15. Vetter Quido: Sur les destins du manuscrit pragois de Kopernik „De revolutionibus orbium coelestium libri sex“. Věstník Král. České Spol. Nauk, tř II, 1931. — Mém. d. l. Soc. Royale de Bohême, Cl. d. Sc., Praha 1931, str. 21.

16. Vom Schicksal der Kopernikus-handschrift „De revolutionibus“. D. Sterne 1929, 9, 205.

17. Wydanie dzieła Kopernika „De revolutionibus“ w manuskrypcie. Mathesis Pol. 1931, 6, nr 5—6 str. 116—117.

Przytoczone przez Z. Mocarskiego (Kultura umysłowa na Pomorzu, Toruń 1931, str. 54) facsimile autografu „De revolutionibus“... (Praga Czeska 1931) nie ukazało się. Fotograficzną reprodukcję całego autografu nabył w Pradze w r. 1928 E. Brachvogel dla ówczesnego muzeum Kopernika we Fromborku; zob. jego artykuł „Zur Kopernikusforschung“, Zeitschr. f. Gesch. Ermlands XXIII, 1929, 795—803. Facsimile pierwszego wydania „De revolutionibus“... miało się ukazać w Paryżu w r. 1906 (?)

18. Kaczmarczyk K.: A. L. Birkenmajer. Roczniki Historyczne VII : 1931, str. 157. — Wąsowicz T.: Życie i działalność naukowa A. L. Birkenmajera. Wiad. Matem. 1932, 34, str. 57—78, z 2 fot., spisem prac i spisem

wykl. uniw. — Polski Słownik Biograficzny, t. 2, 1936, str. 102—104.

19. Buchholz Franz: Kopernikusforscher Eugen Brachvogel †. Jomsburg VI: 1942, nr 3—4, str. 309—311.

Obszerniejszy życiorys Brachvogela tegoż autora: Zeitschrift f. Gesch. u. Altertumskunde Ermlands, zes. 85, tamże bibliografia jego pism.

II. PISMA KOPERNIKA

21. Des révolutions des orbes célestes. Trad. par A. Koyré. Paris 1934. Alcan, str. 154.

Rec.: Rosen Ed., Isis, vol. XXII, nr 68, Bruxelles, 1936.

22. Über die Kreisbewegungen der Himmelskörper. Übersetzt und mit Anmerkungen von L. C. Menzzer. Unveränderter Neudruck der Akad. Verlagsgesellschaft mit einem Vorwort von J. Hopmann. Leipzig 1939, str. XVI, 363,66.

Rec. Brachvogel Eugen, Des N. Copernicus Hauptwerk in Deutscher Übersetzung, Jomsburg IV: 1940, str. 233—239. Przekładu angielskiego Shapley-Horwartha, wydane w r. 1929, bliżej nie opisujemy z powodu braku egzemplarza.

23. Kopernika Mikołaja Rozprawa o monecie i inne pisma ekonomiczne oraz J. L. Decjusza Traktat o biciu monety. Opracował Jan Dmochowski. Warszawa 1924, Gebethner i Wolff, 8°, str. CLXIV, 8 i 224. — Biblioteka Wyższej Szkoły Handlowej.

We wstępie J. Dmochowskiego: K. jako teoretyk monetarny. K. jako działacz gospodarczy. — Dokumenty archiwalne. — Zestawienie dotychczasowych publikacji.

Rec.: Daszyńska-Golińska Zofia, Przegl. Warszawski, nr 39 (grudzień 1924), str. 435 i nast.; Lewiński J. St. Ekonomista, 1924, t. I, str. 176—186.

24. Kopernik Mikołaj: Siedm gwiazd. Przełożył Jan Kasprovicz (M. Kopernik, Księga zbiorowa, Lwów 1924, str. 104—110).

25. Das Siebengestirn (Septem sidera). Angeblich von N. Copernicus (1473—1543), verdeutsch von Gerhart Przegląd Zachodni, nr 7-8, 1949

20. Barycz Henryk: Pierwszy historyk nauki i kultury w Polsce [Jan Brożek]. Księga pamiątkowa ku czci Wacława Sobieskiego, t. 1, Kraków 1932, str. 1—12 oraz nadb., str. 12. — **Birkenmajer A.,** Polski Słownik Biograficzny, t. 3, 1937, str. 1—3.

Sievecking. Atlantis, 1943, nr 5, str. 148—151 z portretem M. K.

Obszerne posłowie tłumacza.

26. Kopernik Mikołaj: Wybór pism w przekładzie polskim. Wydał przypisami objaśnił i wstępem poprzedził L. A. Birkenmajer. Wydanie drugie, przerobione i rozszerzone, Kraków (1926). Nakładem Krak. S-ki Wydawniczej (Druk. W. L. Anczyca i S-ki, Kraków), 8°, str. XXVIII, 114.

Recenzja pierwszego wydania, napisana przez Teodora Wierzbowskiego (Gazeta Warszawska 1921, nr 87), wywołała dłuższą odpowiedź.

27. Birkenmajer L. A.: M. Kopernik a spadkobierca klasyków warszawskich. Przegląd Powszechny, nr 452—453 (sierpień-wrzesień 1921), str. 97—111.

28. Auszüge aus den Werken von Kopernikus. In neuer deutscher Übersetzung von Karl Zeller (Nikolaus Kopernikus, Bildnis eines grossen Deutschen. München—Berlin 1943, str. 27—60).

Zawiera: Die Grundsätze des kopernikanischen Systems (27—30). Die Gründe der Münzverschlechterung (30—32). Form u. Bewegung der Erde und die Anordnung der Himmelsbahnen (32—60).

28a. [Przekład dziesięciu pierwszych rozdziałów I księgi dzieła „De revolutionibus...” wraz z przedmową Ossiana, łagodzącą i wypaczającą myśli M. K. (Mikołaj Kopernik, Zbiór artykułów na 400-lecie śmierci, Leningrad 1947)].

29. Nikolaus Kopernikus Gesamtausgabe. Im Auftrage der Deutschen Forschungsgemeinschaft herausgegeben von Fritz Kubach. München—Berlin 1943. Verlag R. Oldenbourg. Bd. 1.

Czy tom ten cytowany przez Kubacha w poz. 113, wyszedł, nie wiadomo. Plan całego wydania, zaprojektowanego na 9 tomów, omawia:

30. Kubach Fritz: Die Kopernikus-Gesamtausgabe (Nikolaus Kopernikus. Bildnis eines grossen Deutschen. München—Berlin 1943. str. 305—311).

Tom I miał objąć dzieło „De revolutionibus orbium coelestium“ jako facsimile

rękopisu, ze wstępem i wiadomościami o rękopisie i jego dziejach; t. II krytyczny tekst łaciński „De revolutionibus“, porównany z wszystkimi dotychczasowymi wydaniem; t. III przekład; t. IV pisma pomniejszych astronomów i matematyków, łącznie z pismami Rhytyka o M. K., oraz rozprawy ekonomiczne i przekład Simokatta z greckiego na łacinę; t. V listy i notatki w podobiznach, oryginałach i przekładach; t. VI dokumenty odnoszące się do życia i działalności M. K. oraz wiadomości współczesne o nim i o Warmii; tom VII bibliografię kopernikowską; tom VIII—IX biografie M. K. Wszystkie tomy miały być bogato wyposażone w ilustracje, w szczególności w portrety, podobizny kart tytułowych, listów, dokumentów i innych rękopisów, oraz widoki miast itp.

III. ŻYCIE I DZIAŁALNOŚĆ KOPERNIKA

1. Wydawnictwa zbiorowe

31. Mikołaj Kopernik. Księga zbiorowa wydana [przez Lwowski Komitet Obchodu 450 rocznicy urodzin M. Kopernika] częściowo z zasiłku Wydziału Nauki Min. WR. i OP. Lwów—Warszawa 1924, Książnica Polska (Drukarnia Ludowego Spółdzielczego T-wa Wyd. we Lwowie) 8°, str. IV, 246, 2 nlb.

Zawiera prace, wyszczególnione w poz. 148, 150, 180, 193, 182, 24, 204, 200, 211, 2. Rec. Krassowski Jan, Copernicana, Przegląd Warszawski, nr 39 (grudzień 1924), str. 426—428.

31a. [Mikołaj Kopernik. Zbiór artykułów na 400-lecie śmierci. Leningrad 1947, Wyd. Akademii Nauk ZSRR w Moskwie].

Zawiera prace wyszczególnione w poz. 28a, 42a, 105a, 148a, 153a, 201a. — Tytuły podaje się według recenzji W. Krajewskiego, Radziecka książka o Koperniku. Nowe Drogi III: 1949, nr 1 (13), str. 292—293.

32. L'Europe Orientale (Roma) III : 1923, nr 5.

Numer kopernikowski wydany także jako osobne wydawnictwo pt. Il nono cinquantenario della nascita di Nicolo Copernico. Roma 1923, Istituto per l'Europa Orientale — zawiera prace wyszczególnione w poz. 220, 209, 249, 231, 66 oraz „Rassegna della rivista: Copernicana“.

Rec.: Krassowski Jan, j. w., str. 434.

33. Kopernikus-Forschungen, Herausgegeben von Johannes Papritz 1949

Hans Schmauch. Mit Beiträgen von A. Berg, E. Brachvogel, K. Forstreuter, J. Papritz, H. Schmauch, F. Schwarz. Mit. 39 Abb. auf 31 Tafeln u. 2 graphischen Darstellungen. Leipzig 1943, Verlag von S. Hirzel. 8°, str. VIII, 234, tablice.

Zawiera prace wyszczególnione w poz. 54, 189, 70, 50, 266, 192, 222, 40.

34. Nicolaus Kopernikus, Bildnis eines grossen Deutschen. Neue Arbeiten der Kopernikus-Forschung mit Auszügen aus kopernikanischen Schriften in deutscher Sprache. Herausgegeben von Fritz Kubach. Mit 26 Abb. München—Berlin 1943, Verlag von R. Oldenbourg. 8°, str. X, 378 i tablice.

Zawiera prace wyszczególnione w poz. 112, 28, 55, 191, 170, 223, 265, 8, 30.

35. Nicolaus Kopernikus, Persönlichkeit und Werk. Kulturpol. Schriftenreihe des Reichsgaues Danzig—Westpreussen. Herausgegeben von A. Goergens, Bd. 4. Danzig 1943.

Zawiera przyczynki W. Lübsacka, H. Schmaucha, J. Sommera i F. Schwarza.

36. Bulletin of the Polish Institute of Arts and Sciences, vol. 1, nr 4 [lipiec 1943], poświęcony M. K. [The Copernican Quadrcentennial].

Wydawnictwo filii Polskiej Akademii Umiejętności w Ameryce; zawiera prace wyszczególnione w poz. 156, 108, 168, 140, 44, 42, 212.

37. Kosmos Organ Pol. T-wa Przyrodników im. Kopernika w Jerozolimie, 1943, nr 1, poświęcony M. K.; zawiera artykuły K. Rouperta, B. R.

Żelazowskiego, Zawilca, L. S. Łukawieckiej, A. Laskiewiczza.

38. Polish Science and Learning (London) nr 3 (czerwiec 1943), 8°, str. 3—58, z ilustracjami.

Zawiera prace wyszczególnione w poz. 41, 155, 146, 225, 217, 120.

2. Tło kulturalne czasowe i miejscowe

39. Dobrowolski Kazimierz: Studia nad kulturą naukową w Polsce do schyłku XVI stulecia. Nauka Polska XVII : 1933, str. 17—148 (o M. K. str. 145—146).

40. Forstreuter Kurt: Fabian von Lossainen und der Deutsche Orden. Kopernikus-Forschungen, Leipzig 1943, str. 220—233.

41. Kot Stanisław: The Cultural Background of Copernicus [Podłoże kulturalne Kopernika]. Polish Science and Learning (Londyn) 1943, nr 3.

42. Lednicki Wacław: Polish Literature in 1543. Bulletin of the Polish In-

stitute of Arts and Sciences [in USA], vol. 1, nr 4 (lipiec 1943).

42a. Skazkin S. D.: [Epoka Kopernika i jej ludzie. Przemówienie na uroczystym posiedzeniu Akademii Nauk ZSRR, poświęconym 400-jej rocznicy śmierci M. K., w czerwcu 1943 r. (Mikołaj Kopernik, Zbiór artykułów na 400-lecie śmierci, Leningrad 1947)].

43. Strowski F.: [Kopernik, jego studia i epoka]. L'Astronomie, nr z sierpnia 1923.

44. Taubenschlag Rafał: The University of Cracow in the Times of Copernicus. Bulletin of the Polish Institute of Arts and Sciences [in USA], vol. 1, nr 4 (lipiec 1943).

3. Pochodzenie, narodowość

45. Hayduk Alfons: Ein Deutscher aus oberschlesischem Stamm. Die Vorfahren N. Kopernikus waren deutsche Bauern in Neisser Lande. Oberschlesische Zeitung 23 V 1943, nr 141 z 6 ilustr.

46. Knötel Paul: Die schlesische Abstammung des N. Koppernikus. Der Oberschlesier XIII: 1931, nr 7 str. 383—385.

47. Łoś Jan: Polskość Mikołaja Kopernika, w czterysta pięćdziesiątą rocznicę jego urodzenia. Kraków 1923, (Druk. Univ. Jagiell.) str. 12.

Odbitka artykułów z „Języka Polskiego“, wyszczególnionych w Bibl. Bruchnałskiego, poz. 90—91, 110. Rec.: Brückner Aleksander, Przegląd Warszawski, nr 22 (lipiec 1923), str. 121—122.

48. Moepert Adolf: Kopernikus und sein Abstammungsnachweis. Zeitschrift des Vereins für Gesch. Schlesiens, t. 77: 1943, str. 56—65.

49. Nowaczyński Adolf: Bok pomagay. Wiadomości Literackie. 13 III 1938, nr 11 (750).

50. Papritz Johannes: Die Nachfahrentafel des Lukas Watzenrode. (Kopernikus - Forschungen, Leipzig 1943, str. 132—142; przedtem: Jomsburg, I: 1937, str. 192—197).

51. Prowe Leopold: Zum Streit über d. Nationalität d. Copernicus. Hist. Zeitschrift, t. 28: 1872, str. 367—372.

Polemika z książką R[ömera], Beiträge zur Beantwortung der Frage nach der Nationalität des Nicolaus Copernicus, Wrocław 1872 — zajmująca w sporze o M. K. polskie stanowisko.

52. **Rulikowski M.**: Czy Kopernik był Polakiem? *Wolnomyśliciel Polski* 1929, 22, 1—3.

Rec. książki Römpera: F. M. Slobieszkański], Tyg. ilustr. 1872, nr 222, str. 168.

53. **Rychlicki**: Pomnik Kopernika w Toruniu i deputacja krakowska odsłonięciu jego dnia 24 i 25 października 1853 przytomna. Nowiny (Lwów), 1854, nr 153, str. 1333—1334.

Polemika z książką *Prowego* „Zur Biographie von M. Copernicus“ o narodowość M. K.

54. **Schmauch Hans**: Nicolaus Copernikus — ein Deutscher. (Kopernikus-Forschungen, Leipzig 1943, str. 1—32; przedtem: Jomsburg I: 1937, str. 167—191, 5 tablic).

Wzm.: Magdański Marian, *Roczniki Historyczne* XIII: 1937, str. 393.

55. **Schmauch Hans**: Nikolaus Kopernikus deutsche Art und Abstammung. (Nicolaus Kopernikus, Bildnis eines grossen Deutschen, München—Berlin 1943, str. 61—95, 314—318).

56. **Strachota Josef**: Welcher Abstammung war Kopernikus. War er Deutscher oder Pole? Eine Beweisführung auf Grund Genealogischer wie wirtschaftskulturel feststehender Tatsachen seiner Zeit und dadurch bedingte Selbstwiederlegung unhaltbarer Behauptungen. Katowice 1938. Druk: Śląskie Zakłady Graficzne

i Wydawn. „Polonia“ S. A. Katowice (Wydawca: A. Strachota, Poznań). 8°, str. 31.

57. **Trober W.**: Nikolaus Koppernigk's Herkunft. *Wacht im Osten* 1936—37, 4, 189—98.

58. **Wasiutyński Jeremi**: Spór o narodowość Kopernika. *Prosto z Mostu* 23 VIII 1936 nr 37 (91) z 2 drzeworytami.

Niemiecki przekład tego artykułu ukazał się w kalendarzu „Deutscher Heimatsbote in Polen“ na rok 1937, skąd przedrukowało go wiele innych pism niemieckich. Za tezę Wasiutyńskiego opowiedziały się **Wiadomości Literackie**, nr 40 z 20 IX 1936 w art. pt. Czy Kopernik był Polakiem? — oraz **Pruszyński Ksawery** *Czas*, 26 VIII 1936, nr 234. Przeciwno tezie Wasiutyńskiego opowiedział się **Morstin Ludwik Hieronim**, *IKC* 11 IX 1936, nr 253.

59. **Wasiutyński Jeremi**: Posłuchajmy pana Knobelsdorfa. *Wiadomości Literackie*, 1936, nr 43 (675).

Dot. stosunków narodowościowych w Warmii w pierwszej połowie 16 w. Zob. tegoż autora, *Kopernik*, str. 537 i n.

60. **Wasiutyński Jeremi**: Trędownaty. *Skamander*, październik-grudzień 1937. O Andrzeju Koperniku, bracie Mikołaja.

61. **Wasylewski Stanisław**: Sarmata czy germanus. *Wiadomości Literackie* 13 III 1938, nr 11 (750).

62. **Zinner E.**: Wie soll die deutsche Schreibweise von „Copernicus“ sein? *Sudh. Arch.* 30: 1937—38, 174 i nast.

4. Młodość, lata nauki, nauczyciele

63. **Andriani B.**: Nicolo Copernico in Italia. *La Stirpe* (Roma), 1929, 2, 111—2.

64. **Birkenmajer Ludwik Antoni**: Młodzieńcze lata Mikołaja Kopernika. *Urania* (Warszawa), 1923, nr 3—4, str. 70 i nast.

Streszczenie: M. K. I. Pochodzenie, rodzina i lata młodzieńcze. Sprawozdania z posiedzeń Akademii Umiejętności w Krakowie, 1913, nr 8.

65. **Birkenmajer Ludwik Antoni**: Mikołaj Wodka z Kwidzyna zwany Abstemius, lekarz i astronom polski *Przegląd Zachodni*, nr 7—8, 1949

XV stulecia. *Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu*, XXXIII: 1926, str. 110—265, 2 tablice. Toż jako odbitka: Toruń 1926, Nakładem Towarzystwa Naukowego w Toruniu, Drukiem S. Buszczyńskiego. 8°, str. 164, 2 tablice.

Streszczenia: *Bulletin International de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres, Classe des Sciences Math. et Nat. Série B*, 1924 nr 9—14, str. 783 i nast.; Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności, 1924 nr 9, str. 6 i nast.

66. **Maver G.:** I polacchi all' Università di Padova. L'Europe Orientale (Roma) III: 1923, nr 5.

67. **Oryginał dyplomu Kopernika w Ferrarze.** Uniwersytet i miasta italskie ku czci Kopernika. Mathesis Pol. 1930, 5, 5/6, 116.

68. **Righini G.:** La laurea di Copernico allo studio di Ferrara. Bolletino Statistico 1930, I—IV, 1931, I i n.

69. **Righini G.:** La laurea di Copernico allo studio di Ferrara. Ferrara 1932, Istituto Fascista di Cultura. Str. VIII, 328, 6 app., 3 note, 28 ripr. fot.

I. Il notaio Meleghini. II. „Hic est locus“. III. Copernico e la sua venuta a Ferrara. IV. La laurea. V. Altri riflessi ferraresi. VI. Ferrara e Copernico. Appendici.

70. **Schmauch Hans:** Die Jugend des Nikolaus Kopernikus. (Kopernikus-Forschungen, Leipzig 1943, str. 100—131).

71. **Sighinolfi Lino:** Domenico Maria Novara e Nicolo Copernico allo studio di Bologna. (Studie memorie per la storia dell università di Bologna, V, str. 205—231, Bologna 1920).

72. **Zinner Ernst:** Zum 500. Geburtstage Regiomontans. Forschungen u. Fortschritte 1936, nr 16, str. 210—212 z portr.

5. Miejsca pobytu Kopernika

73. **Berlacki M.:** Gród Kopernika — klejnot Pomorza [= Toruń]. Trybuna Robotnicza 1947, nr 199.

74. **Brachvogel Eugen:** Nik. Kopernikus und das Ermland. [W wyd.]: Das Frische Haff u. die Frische Nehrung, Hrsg. v. H. Bauer und C. Lange. Königsberg 1933, Gräfe.

75. **Chwalewik Edward:** Frombork (= Zbiory polskie, Warszawa 1916, str. 25—26; wyd. 2, Warszawa — Kraków 1926, t. I, str. 84—87).

76. **Collijn I.:** Bericht über polnische Büchersammlungen in schwedischen Bibliotheken. Bulletin de l'Académie des Sciences de Cracovie, classe de philologie... 1911, nr 3, str. 39—63 i odb.: Cracovie 1911, str. 39—63.

77. **Fankidejski [J.]:** Frombork. (Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. Warszawa 1881, t. II, str. 413—415).

78. **Frombork.** (Słownik Geograficzny Państwa Polskiego i ziem historycznie z Polską związanych. Warszawa [1938], Pol. T-wo Krajoznawcze, t. I, zsp. 1355—1361).

79. **Glemma T., ks.:** O archiwach warmińskich we Fromborgu. Archeion 1931, t. 9, str. 19—35.

80. **Grabski Wład. Jan:** Frombork (= 200 miast wraca do Polski, Poznań 1947, Wyd. Zach., str. 66—68 z ilustr.); w wyd. 2 pt.: 200 miast wróciło do Polski, Informator historyczny, Poznań 1949, Wyd. Zach., str. 83—86.

80a. **J. P.:** Sprofanowanie miejsca wiecznego spoczynku Mik. Kopernika. Urania XVIII: 1946, nr 1/2, str. 29—30.

81. **Korolewicz - Wilamowski B.:** Twierdza. Odra 1948, nr 36 (145) z ilustracjami.

M. K. w Warmii.

82. **Kozakiewicz Stefan i Miączyński Jan Antoni:** Zabytki Fromborka. Przewodnik. Warszawa 1948, Związek Historyków Sztuki i Kultury (Prywatna Średn. Szk. Graf. Tow. Salezj., W-wa) 8°, str. 25 i 6 tablic.

83. **Kragen Wanda:** Przez kraj ruin i piękna. Nowiny Literackie 1948, nr 44 (84) z 2 ilustr.

84. **Miączyński Jan Antoni:** Frombork. Odra 1948, nr 36 (145) z ilustr.

85. Orłowicz Mieczysław: Ilustrowany przewodnik po Mazurach Pruskich i Warmii. Lwów — Warszawa 1923 (rozdział „Frombork i okolica“, str. 263 do 277 z 6 ilustr.).

86. Piotrowicz Karol: Polonica w Niemczech. Nauka Polska, t. 18, Warszawa 1934 (Frombork, str. 56—62).

86a. Popiel Walentyna: [Reportaż o stanie katedry fromborskiej w r. 1946]. Gazeta Ludowa 1 V 1946, nr 118.

87. Przyborowski W.: Kanonik fromborski M. Kopernik umarł we Fromborku. Naprzód Dolnośląski 1947, nr 155.

88. Srokowski Stanisław: Frombork (Frauenburg), nadbałtycki Wawel (Wspomnienia z wycieczki). Strażnica Zachodnia V: 1926, nr 2, str. 105—111 z 3 ilustr.; przedruk w książce tegoż autora: Prusy Wschodnie, kraj i ludzie, Warszawa 1929, F. Hoesick, str. 154—161 z 3 ilustr., oraz w książce: Miasta i ludzie Prus Wschodnich, Warszawa 1946, Państw. Zakłady Wydawn. Szkolnych, str. 46—50.

93. Baev K.: Kopernik. Moskwa 1935, s. 214. 8 tablic. Żiżń zameczatelných luidej, Ser. biogr., wyp. 7 (55).

94. Birkenmajer Ludwik Antoni: Mikołaj Kopernik jako uczonej, twórca i obywatel. W 450-tą rocznicę jego urodzin. Kraków 1923. Polska Akademia Umiejętności (Druk. Uniw. Jagiellońskiego). 8° s. IV, 126.

Tłumaczenie niemieckie A. Birch-Hirschfelda na prawach rękopisu. Rec.: Brachvogel Eugen, Zeitschrift f. die Gesch. Ernlands, XXV: 1934, zes. 77, str. 548—555.

95. Birkenmajer Ludwik Antoni: Stromata Copernicana. Studia, poszukiwania i materiały biograficzne, z jedną ryciną w tekście. Kraków 1924. Polska Akademia Umiejętności (Druk. Uniw. Jagiell.). 8° s. VIII, 403.

Treść: I. Pochodzenie K. po matce. — Scholasteria wrocławska. II. Studia odno-
Przegląd Zachodni, nr 7-8, 1949

89. Stenz Edward: Z wycieczki do Frauenburga. Urania 1929, nr 1.

90. Sulima Stefan (pseud.): Nad zagubionym grobem niebieskiego kanonika. Odra 1947, nr 3 (60).

Artykuł 12 z cyklu „Ziemia odnalezionych przeznaczeń“, — Przedruk w książce tegoż autora: Ziemia odnalezionych przeznaczeń, Poznań 1947, Wyd. Zachodnie, str. 165—181 z ilustr.

91. Sydow Marian: Najciekawsze osobliwości miasta Torunia z dawnych i naszych czasów. Toruń 1933, nakł. Józefa Landowskiego, str. 85, z ilustr.

Zbiór felietonów drukowanych w „Ilustracji“ i „Mestwinie“, m. i. i o Koperniku, o jego dwóch kamienicach: „polskiej“ i „niemieckiej“, z których autentyczną okazała się tylko pierwsza itd. Rec.: Myśl. Nar. 1933, nr 45, str. 680. — Zob. tegoż autora: Toruń, jego dzieje i zabytki. Przewodnik, Toruń 1929, str. 125, oraz: Dzieje Torunia, Praca zbiorowa z okazji 700-lecia miasta pod red. K. Tymienieckiego, Toruń 1933.

92. Sylwester Antoni: Dokoła Zalewu Wiślanego. Z cyklu: Przez mazurskie uroczyska. Ogniwia 1948, nr 39 (104).

92a. Szlakiem Kopernika [6 ilustr.]. Odra 1947, nr 24 (81).

6. Żywot Kopernika

szące się do krakowskich czasów K.: Barbara K. — Mistrz Albert Krypa z Szamotuł. — Mistrz Wojciech z Brudzewa. — Mistrz Jan z Głogowa. — Saliny wielkie. III. Wpis K. do uniwersytetu jurystów w Bolonii. IV. Geneza odkrycia oświetlona zabytkiem dotychczas nieznanym. V. Caelio Calcagnini a K. — Studium krytyczne i porównawcze. VI. Kiedy K. z Ferrary i Padwy powrócił do Warmii? VII. Commentariolus K. w krakowskiej bibliotece Miechowity (1514). VIII. K. a Paweł z Middelburga, biskup fossombroneński. IX. Gnaphaeus — K. — Rhetyk. X. Drobniejsze wiadomości do rodziny K. XI. Listy i pisma. XII. Inne Variensia. XIII. Nowy poczet zapisek Kopernika. XIV. Varia. XV. Nowe wiadomości o Rhetyku. — Dodatek. — Index personarum.

Rec.: Krassowski Jan, Copernicana. — Przegląd Warszawski, nr 39 (grudzień 1924), str. 428—433. Przekład niemiecki książki: Berlin 1941, Publikationsstelle, 4°.

96. Birkenmajer Ludwik Antoni: Melemata Copernicana. [Komunikat] Sprawozdania z czynności i posiedzeń

Institut Zachodni

Polskiej Akademii Umiejętności, 1929, nr 7, s. 13.

97. Boutaric A.: M. K. Revue Hebdom. 1934, 15 sept.

98. Brachvogel Eugen: Heutiger Stand der Kopernikus-Forschung. — Korr. Bl. d. Gesamtver. d. dt. Gesch. u. Altertumsver., 81: 1933.

99. Brückner Aleksander: Mikołaj Kopernik. — Wiadomości Literackie z 13. III. 1938, nr 11 (750).

100. Czaykowski Konstanty, ks.: Kopernik w świetle nowych szczegółów. Przegląd Powszechny, nr 328 (kwiecień 1911), s. 46—59 i odb.: Kopernik w świetle nowo odkrytych szczegółów o jego stanowisku narodowym. Kraków 1911, nakł. autora, 8° s. 16.

Omówienie L. A. Birkenmajera, M. Kopernik, Cz. I, Kraków 1900; tegoż autora M. Kopernik a Zakon Krzyżacki, Lwów 1910 — oraz tegoż autora i I. Collijna, Nova Copernicana, Kraków 1909.

101. Dickstein S.: Nowe dzieło o Koperniku. Ateneum 1901, t. I, s. 270—285.

Recenzja dzieła L. A. Birkenmajera, M. K., I, Kraków 1900.

102. Flammarion Camille: Vie de Copernic et histoire de la découverte du système du monde. Paris 1872, Librairie Académique Didier et Cie, Libraires-éditeurs. 8° s. 248.

Przekład polski F. Sulimierskiego (wyszczególniony u Bruchnalskiego, poz. 170) wyszedł w Warszawie w r. 1873.

103. Garnier P.: Nicolas Copernic. Paris 1930, Ed. d. "Amis de la Pologne", s. 24, z rys.

104. Harleńb Kazimierz: Mikołaj Kopernik. Toruń 1946, nakł. Księgarni Naukowej T. Szczesny i S-ka (Drukarnia pod zarz. państw. nr 2 w Toruniu). 8° s. 51 i tablica z portretem wg Falcka. — Biblioteka Toruńska.

Toż, Wydanie wznowione. Okładka, układ graf. oraz drzeworyty proj. i wykł. Bogusław Marschall. Toruń 1948.

Przegląd Zachodni, nr 7-8, 1949

Nakł. Uniw. M. Kopernika (Państw. Toruńskie Zakłady Graf.). 8° s. 55, 5 tablic.

105. Hoff Erwin: Nikolaus Kopernikus. Abriss zu Leben und Werk des grossen deutschen Astronomen. Das Generalgouvernement III: 1943, zesz. 2, s. 1—8 z 19 ilustr.

105a. Idelson N. I.: [Życie i twórczość Kopernika. Przemówienie na uroczystym posiedzeniu Akademii Nauk ZSRR, poświęconym 400-iej rocznicy śmierci M. K., w czerwcu 1943 r. (Mikołaj Kopernik, Zbiór artykułów na 400-lecie śmierci, Leningrad 1947)].

105b. Kaniewska Alicja: Człowiek, który poruszył z posad ziemię. Młoda Wieś, 1948, nr 2.

106. Kesten Hermann: Copernicus and his World, A Biography (Translated by E. B. Asthon and Norbert Gutermann). London 1945, Roy Publishers. 2 wyd.: London (1946). Secker, s. IX, 408, tablic 9.

107. Koppnick Nikolaus. (Handwörterbuch des Grenz- und Auslandsdeutschtums, Wrocław 1938, t. 3, s. 313—315).

Art. opracowany przez red. słownika przy współudziale E. Kaula, R. Ramsauera i innych.

108. Koyré Alexandre: Nicolas Copernicus. Bulletin of the Polish Institute of Arts and Sciences (in USA), vol. 1, nr 4 [lipiec 1943].

109. Kramsztyk St.: Kopernik Mikołaj. Enc. Powsz. Ilustr.

110. Krassowski Jan: [Streszczenie odczytu, mianego 29 III 1923 w Sorbonii]. L'Astronomie 2 IV 1923.

111. Krug Erich: Zeittafel zum Leben u. Schaffen des Nicolaus Kopernikus. Sterne XXIII: 1943, zesz. 4—5, s. 70—74.

112. Kubach Fritz: Leben u. Schaffen des Nicolaus Kopernikus. (Nikolaus

Kopernikus, Bildnis eines grossen Deutschen, München-Berlin 1943, s. 1—26, 313).

113. Kubach Fritz: Nikolaus Kopernikus, sein Leben und Schaffen und ihre Bedeutung für unsere Zeit. Nationalsozialistische Monatshefte XIV: 1943, zeszyt. 159, s. 468—479, 4 ilustr.

114. Lenard Ph.: N. Copernicus. [W książce] Great Men of Science, London 1933.

115. Lichtenberg Georg Christoph: Nikolaus Kopernikus. Hrsg. v. Götz von Selle. Königsberg 1943, Gräfe u. Unzer. 8° s. 46, portret.

116. Magdański Marian: Uwagi o Koperniku [Wasiutyńskiego]. Roczniki Historyczne, t. 14: 1938, zeszyt. 1, str. 101—119, oraz odbitka: Poznań 1938, Drukarnia Uniw. Poznańskiego, s. 19; skrócony przedruk: Prosto z mostu 1938, nr 27 (193) — 28 (194).

117. Maryan: [Recenzja książki Polkowskiego o M. K.] Przegląd Lwowski 1873, t. I, s. 604—607.

118. Mercati A.: Una supplica di N. Copernico a papa Paolo III. (Estratto dagli Atti della Pontificia Accademia delle Scienze Nuovi Lincei Anno LXXXV — Sessione IV del Marzo 1932, Roma 1932, s. 245 i nast.)

List dedykacyjny M. K. do papieża Pawła III ogłosił u nas ostatnio L. A. Birkenmajer (poz. 26), w wyjątkach zaś Paweł Hulka-Laskowski (Pięć wieków herezji, Wypisy z literatury polskiej, Warszawa 1933, str. 39—41).

119. Michalski S.: Kopernik [Sprostowanie do art. R. L. Sacketta pt. „A New Science” 1930, 71 s. 59]. Science 1931, 73, 616.

120. Mizwa (Mierzwa) Stephen P.: Nicholas Copernicus 1543—1943, New York 1943, The Kościuszko Foundation, s. 88.

Wyjątki z książki (o K. jako ekonomie, mezu stanu i poecie) przedrukowano w n-rze 3 „Polish Science and Learning”, Londyn 1943).

120 a. Mirowski Stefan: Wielki uczyony i wielki Polak. Razem 9 II 1949, nr 6 (33).

Rec.: F. Piżypkowski, Urania 1949, nr 1/3, str. 47—48.

121. Nayder Tadeusz: Mikołaj Kopernik 1473—1543. Lwów 1933, Nakł. Państw. Wydawnictwa Książek Szkolnych, s. 29. — Biblioteka Szkoły Powszechniej, nr 34.

122. Odkrywca nowego nieba Mikołaj Kopernik (1473—1543). Polska (Tygodnik, wydawany przez Światowy Związek Polaków z Zagranicy w Warszawie), IV: 1938, nr 12, s. 8 z 16 ilustr.

Monograficzny numer poświęcony w całości M. K.

123. Otto Leopold Marcin ks. dr.: Mikołaj Kopernik. Odczyt miany d. 19 lutego 1873. Gwiazdka Cieszyńska 1873, nr 9, s. 73; nr 10, s. 80—82, nr 11, s. 89—90; nr 12, s. 98—99; nr 13, s. 105.

124. Parandowski Jan: Monografia Kopernika. Wiadomości Literackie 13 III 1938, nr 11 <750>.

O książce Jeremiego Wasiutyńskiego.

125. Peuckert Will-Erich: Nikolaus Kopernikus der die Erde kreisen liess. Leipzig (1943), Paul List Verlag, 8°, s. 352 oraz portret i mapa.

126. Porębski E.: Mikołaj Kopernik. [W książce:] Wielcy twórcy nauki, Warszawa 1934, s. 35—37.

127. Ramsauer Rembert: Nicolaus Copernicus, Wandler des Weltbildes. Berlin 1943, Dr Georg Lüttke Verlag (Mit 60 Abb.) 8°, s. 77.

128. Röhler F.: Nikolaus Kopernikus. Geisteskultur (Berlin) 37, 255—60.

129. Rybka Eugeniusz: Kopernik. (Świat i życie, Zarys encyklopedyczny, t. 3, szp. 80—87).

Zob. też autor: Rozwój idei astronomicznych od czasów najdawniejszych do chwili obecnej (Wiedza Powszechna, 1947. Cykl: Astronomia w perspektywie wieków, zeszyt. I). — Astronomia, podręcznik dla liceów mat.-przyr., Warszawa 1948, Państw. Zakł. Wydawnictw Szkolnych, s. 103—107.

130. **Schmauch Hans:** Zur neuen polnischen Copernicusbiographie von J. Wasiutyński. Jomsburg II: 1938, zes. 2, s. 215—230.

131. **Schülen F.:** Nik. Kopernikus. Die Hilfe 1936, 42, 301.

132. **Śniadecki J. i Wutzke:** Kurze Lebensbeschreibung des Copernicus. Preuss. Prov. — Blätter VIII: 1832 s. 547—564, 564—568.

133. **Stenz E.:** Fałszywy wizerunek Kopernika. Urania 1934, 3—4 (47), 30—31.

134. **Wasiutyński Jeremi:** Kopernik, twórca nowego nieba. Z 125 ilustr. [na osobnych tablicach] i mapą. Warszawa 1938, Wydawnictwo J. Przeworskiego (Okładkę [z repr. sztychu Falcka] projektu atelier „Mewa“ wykonały Zakł. Druk. Galewski i Dan. Klisze i druk ilustr. Zakł. Graf. B. Wierzbicki i Ska. Tekst Zakł. Druk. F. Wyszynski i Ska). 8° s. XXX, 666, tablice, mapa.

Duże to dzieło dzieli się na 4 części: I. Rodowód. II. System świata. III. Czynienie czynu. IV. Nieśmiertelność i mł. Bibliografia [169 pozycji, nie wszystkie odnoszą się bezpośrednio do K.]. Przypisy. Uzupełnienia. Spis ilustracji i objaśnienia. Skorowidz nazwisk.

Przed wydaniem książki ukazało się kilka jej fragmentów, np. Kopernik gospodarzem w Olsztynie. Wiad. Liter 1337, nr 44 (730). Wyciąg (Niemców interesowały głównie str. 549—560) ukazał się w przekładzie niem.: Copernicus der Schöpfer des neuen Himmels. Berlin 1933, Publikationsstelle, 4°, str. 33.

Książka uzyskała nagrodę „Wiadomości Literackich“ jako najwybitniejsza książka polska 1937 r. Zob. protokół z obrad jury: „Wiad. Liter.“ z 13 III 1938, nr 11 (750), gdzie m. i. wypowiedzi na temat tej książki następujących członków jury: Kaz. Iłkowić, Jarosław Iwaszkiewicz, Julian Krzyżanowski, Adolf Nowaczyński, Jan Parandowski, Antoni Stonimski, Julian Tuwim, Józef Wittlin oraz w tymże n-rze obszerniejsze artykuły o książce Wasiutyńskiego A. Brücknera (poz. 99), A. Nowaczyńskiego (49), J. Parandowskiego (124) i St. Wasylewskiego (61). Niektóre z tych wypowiedzi (Brückner, Krzyżanowski, Parandowski, Nowaczyński i i.) zostały przełożone na jęz. niem. przez berlińską Publikationsstelle: Polnische Stimmen zur Volkszugehörigkeit des Copernicus, Eine Zusammenstellung polnischer Presseauf-

sätze, Berlin 1938, 4°, str. 32. — Z innych ważniejszych recenzji w czasopiśmie: Birkenmajer Aleksander, Nowa Książka, 1938, zes. 3, str. 138—139; Krzyżanowski Julian, Książka o Koperniku, Gazeta Polska 12 IV 1938; Magdański Marian (poz. 116); zob. też: Kopernik i... Ossowiecki. Prosto z Mostu 1938, nr 7 (173); O nagrodzie. Tamże, nr 13 (179).

Inna recenzja A. Birkenmajera, J. Wasiutyńskiego książka o M. Koperniku. Kurjer Literacko-Naukowy 1938, nr 11 (Dod. do I. K. C. z 14 III 1938, nr 73) wywołała odpowiedź Wasiutyńskiego, Wiad. Liter. 13 IV 1938 nr 15 oraz replikę Birkenmajera, Kurjer Literacko-Naukowy. 1938, nr 17 (Dod. do I. K. C. z 25 IV 1938, nr 113). Do polemiki tej włączył się także Schmauch Hans (zob. poz. 130). Całość tej polemiki ujęli Niemcy w wydawnictwie berlińskiej Publikationsstelle: Deutsch-polnische Polemik um Copernicus, Eine Zusammenstellung polnischer Presseausätze, Berlin 1932, 4°, str. 24.

Książka W. a zwłaszcza niektóre fragmenty ogłoszone przed jej ukazaniem się wywołały wiele polemik (np. poz. 58 i 229) i wypowiedzi, które wykorzystywali Niemcy (np. poz. 9 i 213).

134a. **Wierzbowski Teodor:** Kiedy się urodził Kopernik? Tygodnik Illustr. 1888, nr 272, str. 167, 169.

Odpowiedź na poz. 277a, oparta na danych K. Peucera (1553), P. Ebera (1564), J. Garcausa (1576), M. Moestlina oraz Weidlera, Lalanda'a, F. Junctinusa i J. B. Riccioli'ego.

135. **Wilk K.:** Mikołaj Kopernik, kanonik warmijski, astronom. [W książce:] Ks. dr K. Wilk — dr C. Wilczyński: Gwiazdy katolickiej Polski, Żywoty wielkich sług Bożych pod red. ks. dra K. Wilka, Tom I, Mikołów 1938, K. Miarka Sp. Wyd., s. 505—516.

136. **Wilson G.:** Copernicus. [W książce:] Great Men of Science, N. York 1932.

137. **Wołyński A.:** Cenni biografici di Nicolo Copernico (Kopernik) dettati dal Dott. Arturo Wolynski (Volinski). Firenze 1873, Tipografia ditrice dell'Associazione Via Valfondia 79. 8°, s. 48 i Ritratti dei Copernici z 3 wizerunkami.

Rec. A. P[ławiński], Bibl. Warsz. 1873, t. II, str. 596.

138. Wystawa Kopernika w Olsztynie otwarta w 403 rocznicę śmierci wielkiego astronoma polskiego. Ol-

sztytn 1946. Wydawnictwo Instytutu Mazurskiego (Druk. Spółdz. Wydawn. „Zagon“ w Olsztynie). 8°, s. 20.

Zawiera przemówienie woj. **Z. Robla** przed otwarciem wystawy 21 V 1946, artykuł Feliksa Murawy pt. „Zywot i dzieła M. Kopernika“ i Katalog: książki (22) oraz obrazy (56). — Fragment art. F. Murawy „Warmia terenem 40-letniej działalności Kopernika (W 475 rocznicę urodzin 1473—1948)“ przedrukowała Ziemia, 1948, nr 2,

str. 20—35 z ilustr. Zob.: Sk.: Wystawa Kopernika, Urania XXIII: 1946, nr 5/6, s. 128.

139. Zbrożek Dominik: O Koperniku. Kosmos (L), Lwów I: 1876, s. 45—54, 160—167.

140. Zawacki Edmund: Copernicus, the Man and his Time. Bulletin of the Polish Institute of Arts and Sciences [in USA], vol. 1, nr 4 [lipiec 1943].

7. Działalność Kopernika

a) Kopernik jako astronom

141. Armitage Angus: Copernicus, the Founder of modern Astronomy. London 1938, Allen & Unwin, s. 183.

Wzm.: Nowa Książka, 1938, zes. 10, str. 623—624.

141a. Armitage Angus: Sun, Stand Thou Still [Zatrzymaj się słońce!... Życie i dzieło Kopernika.] London 1949, Sigma Books.

Rec.: **N. H. de V. Heathcote**, Zatrzymaj się słońce!... (Nowa książka o M. K.) Głos Anglii 1949, nr 22 (135).

142. Birkenmajer Aleksander: Le premier système héliocentrique imaginé par Nicolas Copernic. (La Pologne au VII-e Congrès International des Sciences Historiques, I, 1933, s. 91—97 oraz odb.) Varsovie 1933, Société Polonaise d'Histoire, s. 7 — Toż po włosku: Primo sistema heliocentrico imaginato ab Nicola Copernico. Schola et Vita, 1933, 8°, s. 233-9 i odb.

143. Birkenmajer Aleksander: Jak tworzył Kopernik? Nauka Polska, t. XXI: 1936, s. 75—98; toż po francusku: Comment Copernic a-t-il conçu et réalisé son oeuvre? Organon (Warszawa) I: 1936, s. 111—134.

144. Carr H. W.: The scientific concept of reality. I. Copernicus and Descartes. Personalist (Los Angeles), 1935, 16, 146—156.

145. Caspar Max: Kopernikus und Kepler. Jb. 1942 d. Kaiser-Wilhelm-Ges., str. 160—204.

146. Dingle H.: Copernicus's Work a Landmark in scientific History

Przegląd Zachodni, nr 7-8, 1949

[Dzieło Kopernika słupem granicznym w historii nauki]. Polish Science and Learning (London), 1943 nr 3.

147. Erdmann Franz: Verwandler der Welt. Der Deutsche in Osten (Gdańsk), VI: 1943, zes. 4, s. 165—175 z 3 ilustr.

148. Ernst Marcin: M. Kopernik jako astronom. (Mikołaj Kopernik, księga zbiorowa. Lwów 1924, s. 1—13).

148a. Fok W. A.: [System Kopernika i system Ptolomeusza w świetle ogólnej teorii względności. (Mikołaj Kopernik, zbiór artykułów na 400-lecie śmierci, Leningrad 1947)].

149. Glahn A. F.: Kopernikus, Galilei, Newton. Astrale Warte, 1936, 12, 231.

150. Grabowski Lucjan: Poprzednicy Kopernika w starożytności. (Mikołaj Kopernik, księga zbiorowa. Lwów 1924, s. 14—30).

151. Hamy: [Zasługi Kopernika w astronomii]. L'Astronomie, nr z sierpnia 1923.

152. Heilpern M.: O ziemi, słońcu, księżycu, gwiazdach i innych ciałach niebieskich czyli o budowie świata, jego początku i końcu. Wykład popularny zasad kosmografii i kosmogonii dla samouków ze 100-ma rysunkami i portretami napisał... Wyd. 5 Warszawa [b. d.]. Nakład Gebethnera i Wolfa. 8°, s. 200.

O M. K. str. 35—36. 148—151, prócz tego reprodukcje obrazów Al. Lesera (Ostatnie

chwile K.), J. Matejki, pomnika warszawskiego i portret K. wg Matejki.

153. **Henseling Robert:** Genius im Reiche der Gestirne. Der kopernikanische Gedanke und seine geisteswissenschaftliche Bedeutung. Korale 1943, nr 15, s. 211—212 z 6 ilustr.

Przeróbka tego art. w języku czeskim pt. Objevitel slunečni soustavy, K 400 vřoci umřtí Nikolaua Koperníka, Koperníkánská myšlenka a její duchovní i vedecký význam — ukázala się w prasie czesko-protektorackiej w maju 1943.

153a. **Idelson N. I.:** [Szkice z historii teorii planetarnych. (Mikołaj Kopernik, Zbiór artykułów na 400-lecie śmierci, Leningrad 1947)].

154. **Johnson Fr. R. and Larkey S. V.:** Thomas Digges, the Copernican System, and the Idea of Infinity of the Universe, 1576. The Huntington Library Bull. 1934, nr 5, s. 69—117.

155. **Jones H. Spencer:** [Kopernik i De revolutionibus]. Polish Science and Learning (London), 1943 nr 3.

156. **Karpiński Louis C.:** Copernicus, First Citizen of a New World Order. Bulletin of the Polish Institute of Arts and Sciences [in USA], vol. 1, nr 4 [lipiec 1943].

157. **Koyré A.:** Copernic [Przedmowa do wyd. w język franc. „De revolutionibus orbium coelestium“, Paris 1934, Alcan] drukowana również w Revue Philos. 1933, 116, 101—118.

158. **Loperfido A.:** Condottieri spirituali. Fra Armi e Machine a Bordo (Roma), 1928, 7/8, 593—614.

M. i. o Koperniku.

159. **Mc Colley G.:** Nikolas Copernicus, and an Infinite Universe, Popular Astronomy, 1936, 44, 525—33.

160. **Müller A.:** Nicolaus Copernicus, der Altmeister der neueren Astronomie. Freiburg in Br. 1898.

Rec.: Birkenmajer L. A., Kwartalnik Historyczny 1901.

161. **Nadolny J.:** Kopernik a starożytni. Filomata, 1930, nr 22, s. 248—258, z 5 ilustr.

162. **Payr Bernhard:** Die Kopernikanische Revolution. Bücherkunde, 1943, zes. 4, s. 135—138 z portretem M. K.

163. **Rosen Ed.:** The Commentarius of Copernicus. Osiris, vol. III, part 1, Bruxelles 1937.

164. **Schneller H.:** Nikolaus Copernicus „terrae motor, solis caelique stator“. Sterne XXIII: 1943, nr 4—5, s. 49—59 z 6 ilustr.

System Kopernika i Tychona Brahe.

165. **Śniadecki J.:** Pochwała M. Kopernika, akademika krakowskiego, astronomii odrodziela, z okazji otwarcia katedry dnia 30. IX. 1782 miana na publicznym w Kolegium fizycznym posiedzeniu przez Imć P. Śniadeckiego, matematyki wyższej i astronomii profesora [Wydał L. Kamyrkowski]. Pamiętnik Lubelski II: 1931/34 (1935), s. 246—268.

166. **Stamm E.:** Geometria Kopernika. Wiad. Matem. 1934, 37, s. 57—100. Toż po franc.: La géométrie de Nic. Copernic. La Pologne au 7-e Congrès Intern. de Sc. Hist., II, 1933, s. 155—174.

167. **Stenz E.:** O pewnych rozważaniach aerologicznych Kopernika. Urania, 1926, nr 2 i odb.

168. **Struve Otto:** The Work of Copernicus and the Structure of the Universe. Bulletin of the Polish Institute of Arts and Sciences [in USA], vol. 1, nr 4 [lipiec 1943].

169. **Świdorski Stefan:** Mikołaj Kopernik i jego zasługi naukowe. Warszawa 1916. Księgarnia M. Ostaszewskiej i Spółki (Druk Rubieszewskiego w Warszawie). 8°, s. 39 i tablica z porci Wrotnowskiego w Warszawie). 8°, s. 39 i tablica z portretem M. K. wg sztuchu Falcka. — Wiedza Powszechna.

170. **Thüring Bruno:** Nikolaus Copernikus—der grosse Deutsche Astro-

nom. (Nikolaus Kopernikus, Bildnis eines grossen Deutschen, München — Berlin 1943, s. 212—232).

171. Sydow Marian: Copernicana u obcych. List Sebastiana Kurza do Karola V. Roczniki T-wa Naukowego w Toruniu XXXII: 1925, s. 284—285 i 2 tabl.

List opublikowano również w „La Revue de Pologne“, Paryż-Warszawa 1923, nr 1 (art. Marcela Bataillon) i w „Bulletin Hispanique“, Paryż, kwiecień-czerwiec 1923 (art. tegoż autora).

172. Vve Pierrel: Réfutation du système de Copernic. Cluny 1931.

173. Wattenberg D.: Nikolaus Copernicus und sein Werk. Weltall, r. 43: 1943, zes. 4, s. 55—61.

174. Wierzbowski Teodor: [O „Commentariolusie“ M. K., wydanym przez M. Curtzego, Inedita Copernicana, Leipzig 1878]. Ateneum 1879, t. I, s. 390—394.

175. Wilkins, Johannis, des fürtrefflichen Englischen Bischoffs zu Chester, Vertheidiger Copernicus, oder curioser und gründlicher Beweis Copernicanischen Grundsätze. In zweyen

Theilen verfasst und dargethan: I) das der Mond eine Welt der Erde, II) die Erde ein Planet seye. Aus dem Engl. ins Teutsche übers. Leipzig 1713, P. C. Monath. 4°, Mit Kb.

176. Wołyński A.: Kopernik i Galileusz. Ateneum, 1876, nr 11, s. 55—85.

177. Zinner Ernst: Die Sonnenuhren des N. Copernicus. Forschungen u. Fortschritte XVIII: 1942, nr 17—18, str. 183.

178. Zinner Ernst: Zur 400-Jahrfeier der Copernicanischen Lehre. Himmelwelt, r. 53, 1943, zes. 5/6, s. 33—40, z 6 ilustr.

179. Zinner Ernst: Entstehung und Ausbreitung der Copernicanischen Lehre. Zum 200-jähr. Jubiläum d. Friedrich-Alexander-Univ. zu Erlangen. Erlangen 1943, Mencke. 8°, s. XII, 594, tablice.

Sitzungsber. d. Physikal.-medizin. Soz. zu Erlangen, t. 74. — Praca nagrodzona przez niem. Fundację Kopernikowska.

180. Zyliński Eustachy: Kopernik jako matematyk. Mikołaj Kopernik, Księga zbiorowa. Lwów 1924, s. 31—35.

b) Kopernik jako ekonomista

181. Buchholz Franz: Copernicus als Münzsachverständiger. Jomsburg, VI: 1942, zes. 1—2, s. 143—148.

Omówienie prac H. Schmaucha, N. Copernicus u. die preussische Münzreform (Gumbinnen 1940) i E. Waschinskigo, Des Astronomen N. Copernicus Denkschrift zur preussischen Münz- u. Währungsreform 1519—1528 (Elbinger Jahrbuch XVI: 1941).

182. Bujak Franciszek: Traktat Kopernika o monecie. (Mikołaj Kopernik. Księga zbiorowa. Lwów 1924, s. 41—103 i odb., s. 64).

183. Daszyńska-Golińska Zofia: Kopernik jako ekonomista. Przegląd Warszawski, nr 39 (grudzień 1924), s. 435—439.

184. Grażyński Michał: Memorial M. Kopernika o zasadach bicia monety. Przegląd Współczesny, nr 44

(czerwiec 1923), s. 339—367; nr 15 (lipiec 1923), s. 49—70, oraz odb.: Kraków 1923.

185. Le Branchu J. Y.: (Przedmowa do „Ecrits notables sur la monnaie (XVI s.) de Copernic à Davanzati“, Paris 1934, Alcan).

186. Montanari A.: Nicoló Copernico ed il suo libro De monetae curen-dae ratione. 2. ed. coll' agentia di una memoria del Dott. Arturo Wołyński premissa alla traduzione polacca di questo studio (Varsavia 1876). Padova 1877, str. 70. — Wołyńskiego „Copernico economista“, str. 5—18.

187. Simianč F.: [Wstęp do „Ecrits notables sur la monnaie (XVI s.) de Copernic à Davanzati“, Paris 1934, Alcan].

c) Kopernik jako filozof

188. **Birkenmajer Ludwik:** Filozoficzne podłoże odkrycia Kopernika. Archiwum Komisji do Badania Historii Filozofii w Polsce. Tom I. Kraków 1917. Akad. Um., s. 261—271.

189. **Brachvogel Eugen:** Nikolaus Kopernikus in der Entwicklung des deutschen Geistesleben. (Kopernikus-Forschungen, Leipzig 1943, s. 33—99).

190. **Bruchnalski Wilhelm:** Kopernik jako przedstawiciel epoki przełomu. Archiwum T-wa Naukowego we Lwowie I: 1923.

191. **Faust August:** Die philosophiegeschichtliche Stellung des Kopernikus. (Nikolaus Kopernikus, Bildnis eines grossen Deutschen, München—Berlin 1943, s. 96—211, 318—370).

Zob. też: **Tatarkiewicz Władysław,** Historia filozofii, Lwów 1931, t. 2, str. 31, 35.

d) Kopernik jako lekarz

192. **Berg Aleksander:** Der Arzt N. Kopernikus und die Medizin des ausgehenden Mittelalters. (Kopernikus-Forschungen, Leipzig 1943, s. 172—201).

193. **Ganszyniec Ryszard:** Kopernik jako lekarz. (Mikołaj Kopernik, księga zbiorowa. Lwów 1924, s. 36—70).

194. **Girsztowt Polikarp:** Mikołaj Kopernik. Gazeta Lekarska VII: 1873, t. 14, str. 127—128.

194 a. **Hartleb Kazimierz:** Wielka trójca lekarzy polskiego Odrodzenia [M. Miechowita. M. Kopernik i Józef Struś]. Polski Tygodnik Lekarski, 1948, nr 16.

195. **Holz M.:** Kopernikus. Apothekerztg. 45, 1105—8.

196. **Tugendhold T.:** O recepcie M. Kopernika. Wiad. Farmaceutyczne 1933, 51/52, 692—4.

197. **Valentin H.:** Bedeutung des N. Kopernikus auf medizinisch-pharmazeutischen Gebiet. Apothekerztg. 45, 1103—5.

198. **Wierzbicki Dan.:** Kopernik jako lekarz. Kosmos (Lwów), VI: 1881, s. 273—284.

199. **Witanowski M. R.:** Recepta M. Kopernika. Wiad. Farmaceutyczne 1930, 30, 478—9.

e) Kopernik jako poeta

200. **Kowalski Jerzy:** Kopernik jako filolog i pisarz łaciński: (Mikołaj Kopernik. Księga zbiorowa. Lwów 1924, s. 131—186).

201. **Krókowski Georgius:** De „Septem Sideribus“ quae Nicolao Copernico vulgo tribuuntur. Cracoviae 1926. Sumptibus Academiae Polonae Litterarum. 8°, s. 123. — Archiwum Filologiczne Polskiej Akademii Umiej. nr 5.

Streszczenia: O przypisywanym M. Kopernikowi poemacie „Septem Sidera“,

Przyczynki do historii naśladowania liryki Horacjuszowej przez poetów polsko-łacińskich XV—XVI wieku. Sprawozdania z czynności i posiedzeń Pol. Akad. Umiej. 31: 1926, nr 4, str. 2 i nast. — Bulletin International de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres, Classe de Philologie, d'Histoire et de Philosophie, 1926, str. 28. — W związku z przekładem pozostaje poz. 222.

201 a. **Tołstoj I. I.:** [Kopernik i jego przekład łaciński „Pism“ Theophylaety Simocattesa. (Mikołaj Kopernik, Zbiór artykułów na 400-lecie śmierci, Leningrad 1947)].

f) Kopernik jako umysł wszechstronny

202. **Birkenmajer L. A.** Kopernik jako humanista. Wspomnienia w 450 rocznicę urodzin. Przegląd Współczesny, nr 14 (czerwiec 1923), s. 321—338.

203. **Brachvogel E.:** Kopernikus und
Przegląd Zachodni, nr 7-8, 1949

Kant. Das Wort in der Zeit (Regensburg) 1935/6, 3, 1109—15.

204. **Bruchnalski Wilhelm:** Kopernik jako uniwersalista i autor poemata

tu „Septem sidera“. (Mikołaj Kopernik. Księga zbiorowa. Lwów 1924. s. 111—130).

3. Znaczenie i zasługi Kopernika wobec Polski i świata.
Sądy o Koperniku.

206. Birkenmajer Ludwik: Nicolaus Copernikus und der Deutsche Ritterorden. Krakau 1937, Gesellschaft der Bücherfreunde — Towarzystwo Miłośników Książki (Kraków — Druk W. L. Anczyca i Sp.) 8°, s. 40 i tablica.

Przekład art.: M. Kopernik a Zakon Krzyżacki. Lamus 1910 i odb., Kraków 1910, str. 28. — W związku z przekładem pozostaje poz. 222.

207. Cejtlin Z.: Kopernikanisches Weltssystem in Russland. Mirowe denie 1936, 1, 1—15.

208. Dovydaits P.: Iš musu pasaulivaizdžio istorijos. 1—2. Kosmos 1933, s. 161—288 i odb.

1. Nuo seniansiu laiku iki Koperniko. — 2. Mik. Kopernikas.

209. Ernst Marcin: Copernico e la Polonia [Przekład Gromskiej]. (Il nono cinquantenario della nascita di N. Copernico, Roma 1933).

210. Gembarzewski L.: M. Kopernik i wodociągi na Warmii i Pomorzu. Przegląd Techn. 1933, 72, 567—71 i odb.

211. Hahn Wiktor: Kopernik w poezji polskiej (Mikołaj Kopernik, księga zbiorowa. Lwów 1924, s. 187—207).

212. Halecki Oskar: The Place of Copernicus in Polish History. Bulletin of the Polish Institute of Arts and Sciences [in USA], vol. 1, nr 4 [lipiec 1934].

213. Hoff Erwin: Zur geistesgeschichtlichen Beurteilung und Bedeutung des kopernikanischen Gedanken in Vergangenheit und Gegenwart. Die Burg IV: 1943, zesz. 2, s. 86—133 [oraz] Schrifttum, s. 134—138.

214. Hórnik Michal: Porjedžene hwězdarstwo a Mikławsch Kopernik. K. 400 lětnomu narodnomu dnu M. Przegład Zachodni, nr 7—8, 1949

205. Garnier P.: Le génie de Copernic. Paris 1933, Les Amis de la Pologne, s. 168.

Kopernika. Wopisał.. Bułyšin 1873. Z nakładom M. Hórnika. 8°, s. 16.

215. Kienle H.: Das Weltbild des Copernikus und das Weltbild unserer Zeit. Die Burg IV: 1943, zesz. 2, s. 63—85.

Rozszerzony tekst pracy, drukowanej poprzednio: Die Naturwissenschaften, 31: 1943, nr 1—2, str. 1—12.

216. Kopernik to symbol łączący Polskę z Italią. Uroczystość odsłonięcia popiersia Kopernika na Uniwersytecie Bolońskim. Polonia—Italia, 1936, 11, 31—32.

Uroczystość tę opisał także Dziennik Poznański, 1936, nr 268 w art.: Odsłonięcie popiersia M. Kopernika w najstarszym uniwersytecie świata.

217. Kucharzyk Henryk: [Pierwsi zwolennicy Kopernika w Anglii — Wczesne kopernikiana angielskie]. Polish Science and Learning (London), 1943, nr 3.

218. Mocarski Zygmunt: Kto jest autorem słynnego dwuwiersza o Koperniku? Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu, VI: 1923/25, nr 9, s. 112—114.

219. Munkiewicz M.: M. Kopernik — administrator i obrońca Warmii. Chłopski Sztandar, 1946, nr 22, s. 3

220. Palmieri Aureli: Copernico e l'Italia. (Il nono cinquantenario della nascita di N. Copernico, Roma 1923).

221. Peters Stanisław: Kopernik bronił Olsztyna przed Krzyżakami. Młoda Rzeczpospolita, 1946, nr 3.

222. Schmauch Hans: N. Copernikus und der Deutsche Ritterorden. (Kopernikus — Forschungen, Leipzig 1943, str. 202—219; przedtem: Jomsburg V: 1941, str. 69—80).

223. Schmauch Hans: N. Kopernikus und der deutsche Osten. (Nikolaus Kopernikus, Bildnis eines grossen Deutschen, München-Berlin 1943, str. 233—256, 370—373).

224. Sticker Bernhard: Die geschichtliche Bedeutung der kopernikanischen Wende. Bonn 1943, Bonner Univ. — Buchdr. 8°, str. 20. — Kriegsvorträge d. Univ. Bonn, H. 79.

225. Szcześniak Bolesław: [Uwagi o rozwoju astronomii na Dalekim Wschodzie]. Polish Science and Learning (Londyn), 1943, nr 3.

226. Troels-Lund: Kopernik jako uczony polski i jako urzędnik Rzplitej. Przekład z duńskiego. Głos Narodu, 1917, nr 234—246.

227. Vetter Quido: N. Copernic et

la Bohême. Bull. Sc. de l'École Polytechn. de Timisoara, 1932, 4, 292—294.

228. Wasiutyński Jeremi: Początki mitu [kopernikowskiego]. Skamander, 1936, nr 76, str. 454—460.

229. Wasiutyński Jeremi: Mit kopernikowski. Wiadomości Literackie, 1936, 53/54 (658/6), str. 11, z ilustr.

230. Wasiutyński Jeremi: Rzekome znieważenie postaci Kopernika. Wiadomości Literackie, 1937, nr 24 (710).

Do artykułu dodano oświadczenie redakcji „Wiad. Liter.” mg (Miecz. Grydzewskiego) oraz w uwadze oświadczenie członków Komitetu Astronomicznego, drukowane w prasie codziennej w związku z poycją 229.

231. Wroński H.: Copernico e il Rinascimento [Przekład A. Palmieriego]. (Il nono cinquentenario della nascita di N. Copernico, Roma 1923).

IV. KOPERNIK W LITERATURZE PIĘKNEJ

1. Wiersze

232. Broniewski Władysław: Kopernik.

Kreczmar Jerzy i Saloni Juliusz: Nad poziomy, Wypisy polskie dla VII klasy szkoły powsz. Warszawa 1946, Inst. Wyd. „Nasza Księgarnia”, str. 69.

232 a. Bruno Giordano: O świątliwości Mikołaja Kopernika (Przekład Józefa Jankowskiego). Głos Wolnych IV: 1949, nr 2 (44), str. 11 z portretu M. K.

232 b. Flukowski Stefan: Kopernik (Z poematu X. Dunikowski). Odra 1949, nr 12 (174).

233. Morstin Ludwik Hieronim: Mikołaj Kopernik.

Tync S., Gołąbek J. i Nowakowski Z.: Po szerokim świecie, Czytanki polskie dla VI kl. szkół powszechnych III stopnia, —

Lwów-Warszawa 1938, Książnica-Atlas, str. 107—108.

234. Platta Helena: Mikołaj Kopernik. Odra, 1948, nr 36 (145).

234 a. Świrszczyńska Anna: O krakowskim żaczku. Kraków 1946, S. A. Krzyżanowski.

Rec: **Wun.:** Dzieci dowiedzą się o Koperniku. Tygodnik Powszechny 1946, nr 32 (73).

235. Szujski Józef: Stańczyk. Scena dramatyczna na uroczystość M. Kopernika wygłoszona w Teatrze Krakowskim przez p. Benę w roli Stańczyka, objaśniającego obraz z żywych osób: „Wiek Kopernika”. Przegląd Polski, 1873, I, 435—438.

2. Proza

236. Morstin Ludwik Hieronim: Kłos panny. Powieść. Warszawa 1929, Nakładem księgarni F. Hoësicka (Drukarnia Krajowa, Warszawa) 8°, str.

VIII, 310. — Wyd. 2: 1938, wyd. 3: Przegąd Zachodni, nr 7-8, 1949

Warszawa 1947, Spółdz. Wyd. „Wiedza“ 8°, str. 269.

Rozdział pt. W fromberskiej dostrzegalni. Przegląd Współczesny, nr 81 (styczeń 1929), str. 47—59. Przekład: L'èpi de la Vierge, Fragment du roman sur M. Kopernik

Traduit par **Paul Cazin**, Pologne Littéraire (Warszawa) 15 XII 1931, nr 63 z repr. szychu Falcka.

Rec. **Bergel Rajmund**, Powieść o wielkim polskim gwiazdździarzu. Tęcza 1930, nr 13, z repr. obrazu Matejki. — **Lichański Stefan**, Powieść o Koperniku. Nowiny Literackie, 1947, nr 17.

Morstin (według K. Lúcka) powieść swoją przerobił w dramat wystawiony m. i. w kilku miastach bałkańskich. Zob.: **Kleszczyński Ignacy**, „Mikołaj Kopernik“ na Bałkanach, Prosto z Mostu 1936, nr 26 (80). O powojennym wystawieniu tej sztuki pisał **Kudliński Tadeusz**, Tygodnik Powszechny 1947, nr 101. — O narodowości M. K. pisał też Morstin w Tęczy, 1937, nr 2, s. 77.

237. Nowaczyński Adolf: Cezar i człowiek. Sztuka w 3 aktach (nieogłoszona drukiem).

Rec.: **Irzykowski Karol**, Pion, 1937, nr 24 (193); **Kisielewski Józef**, Kurier Poznański, 4 VII 1937; **Piasecki Stanisław**, Prosto z Mostu 1937, nr 28 (136) i 29 (137); **Wiadomości Literackie** 1937, nr 26 (712) z 9 ilustr.

238. Parandowski Jan: Mały Kopernik (Opowiadanie w tomie tegoż autora „Trzy znaki zodiaku“, wyd. 2, Poznań 1945, Druk. św. Wojciecha pod zarz. państw., str. 165—174).

238 a. Żeromski Stefan: Wiatr od morza (Wyd. nowe) Warszawa 1946. Państwowy Instytut Wydawniczy. Str. 163—174.

V. MUZEUM KOPERNIKA

243. Antoniewicz Jerzy: Muzeum M. Kopernika we Fromborku (Problemy muzealnictwa na obszarze woj. olsztyńskiego). Przegląd Zachodni, 1948, nr 9, str. 329—330.

244. Antoniewicz Włodzimierz: Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku, Odra 1948, nr 36 (145).

245. Chyczewska Alina: W kręgu Kopernika i Wyczółkowskiego. Arkona, 1948, nr 7/9 (33/35), str. 14—15.

246. Muzeum M. Kopernika we Fromborku. Słowo Powszechne (Warszawa) 7 IX 1948, nr 245 (523).

247. Muzeum Kopernika w Rzymie. Biblioteka Warszawska 1879, t. 4, str. 429—434.

Przegląd Zachodni, nr 7-8, 1949

239. Bethge Friedrich: Aus „Kopernikus“ [Scena końcowa]. Die Weltliteratur, 1943, zes. 2/3, str. 30—35, z portretem M. K. i facsimile jego podpisu na str. 28.

Misterium w 3 aktach, ostatnie ogniwo trylogii „Pruska rebelia“ (poprzednie ogniwa: „Heinrich von Plauen“ i „Anke von Sköpen“), wystawione było w r. 1943 w Królewcu. Rec. **Wyneken Hans**, Oberschl. Zeitung 1943, 144.

240. Mikeleitit Edith: Die Sterne des Kopernikus. Braunschweig, Berlin Hamburg (1943), Georg Westermann. 8°, str. 150.

Trzy wydania: jedno drukowane w Brunświku, drugie w Brnie Morawskim, trzecie (Sonderausgabe für das Generalgouvernement) w Poznaniu (NS-Druck Wartheland). Rec.: **Pohl Wolfgang**, Roman um Kopernikus, Oberschl. Zeitung 1944, nr 71.

241. Munier-Wróblewski Mia: Niklas Koppelnigk. Ein Kopernikus Roman. München (1943), Zentralverlag der NSDAP (Steinbeckdruck, Aschaffenburg) 8°, str. 397, 3 nlb.

242. Winterfeld-Platen Leontine: Der Himmelsstürmer. Ein Roman um Kopernikus. Oberschlesische Zeitung, 1943, nr 116—153.

248. Pagaczewski Janusz: Muzeum M. Kopernika we Fromborku. Urania XIX: 1948 nr 7/9 (78/80), str. 86—90 z ilustr. Uzupełniony przedruk: Wiedza i Życie, 1948, nr 11, str. 1031—1034 z 3 ilustr.

249. Palmieri Aureli: Il museo Copernicano di Roma (Il nono cinquantenario della nascita di N. Copernico, Roma 1923).

250. Pietrzak-Pawłowska Irena: Otwarcie Muzeum M. Kopernika we Fromborku. Przegląd Zachodni, 1948, nr 11, str. 553—555.

251. (Przypkowski Tadeusz): Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku. Przewodnik. Warszawa 1948, Związek Historyków Sztuki i Kultury (Pryw.

Sred. Szk. Graf. Tow. Salezj., W-wa) 8°, str. 20 i 7 tablic.

252. Przypkowski Tadeusz: Pracownia astronomiczna. Odra 1948, nr 36 (145) z ilustr.

253. Przypkowski Tadeusz: Instrumentarium Mikołaja Kopernika odtworzone w Polsce. Urania XIX: 1948, nr 7/9 (78/80), str. 83—86 z ilustr.

253a. Przypkowski Tadeusz: Pa-miątki Kopernikowskie. Kobieta, listopad 1948, nr 48, z. 5 ilustr.

254. sp.: Muzeum w grodzie Kopernika. Dziennik Polski (Kraków) 6 IX 1948, nr 244 (1283).

255. Wasiutyński Jeremi: O muzeum Kopernika w Toruniu. Gazeta Polska, 15 XI 1937, nr 317.

256. W[idera Aleksander]: Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku. Ogniwia 1948, nr 39 (104).

257. Wołyński Artur: (Muzeum Kopernika w Rzymie). Biblioteka Warszawska, 1876, t. 3, str. 323—326 oraz przedruk: Kłosa, 1876, nr 583, str. 138 z dłuższym wstępem red.

Otwarcie muz. kop. w Rzymie. Kosmos I: 1876, str. 511. — O Wołyńskim (*9 II 1844), tamże, II: 1877, str. 331 wraz z bibliografią jego prac.

VI. PORTRETY KOPERNIKA — KOPERNIK W SZTUCE

258. Batowski Zygmunt: Wizerunki Kopernika. Z 18 ilustracjami. Toruń 1933, Towarzystwo Bibliofilów im. Lelewela z zasiłkami Funduszu Kultury Narodowej i Pomorskiego Starosty Krajowego (Druk. Toruńska, część ilustracyjną odbito w Zakł. Graf. B. Wierzbicki i Ska, Warszawa) 8°, str. 104, 18 tablic.

Przekład niem.: Copernicusbildnisse, Berlin 1942, Publikationsstelle, 4°. — Rec.: Brachvogel Eugen, Zs. Erml. XXV: 1935, 819 i nast. — Mikulski Tadeusz, Ruch Literacki XI: 1936, nr 4, str. 127 (podaje za Wiad. Liter. 1936, nr 53 wiadomość o odkrytym w Berlinie portrecie M. K. — Wallis Mieczysław, Wiad. Liter. 1936, nr 34 (666). — O Batowskim (1876—1944): Mańkowski T., Prace Komisji Historii Sztuki, t. VIII, zes. 2, 1946, str. 241 i nast.

259. Batowski Zygmunt: Obraz Siemiradzkiego [„Apoteoza Kopernika“] w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie. Sztuki Piękne, III: 1926/27, str. 349—353 z 2 ilustr. (szkic ołówkowy z r. 1890 i obraz ol. z r. 1891).

260. Husarski Waclaw: Les effigies de Copernic. Pologne Littéraire (Warszawa), 15 XII 1935, nr 111 z 12 repr.

261. Krug Erich: Der unbekannte Kopernikus. Sterne, XXIII: 1943, zes. 4/5, str. 59—70 z 5 ilustr. i kolorową tabl.

262. Lutrzykowski Franciszek: Mikołaj Kopernik (Obraz J. Matejki). Przegląd Lwowski, 1873, t. 1, str. 405 do 408.

O obrazie tym pisali też Tarnowski Stanisław (Matejko, Kraków 1897, str. 160 i nast.) i Treter Mieczysław (Matejko, Lwów-Warszawa 1939, str. 300 i nast.

263. Miączyński Jan Antoni: Galeria portretów Mikołaja Kopernika w Polsce. Odra, 1948, nr 36 (145) z 5 ilustr.

264. Olszyński Marian: Portret Kopernika w Warszawskim Obserwatorium Astronomicznym. Kłosa, 1876, II, str. 300—302 i repr. na str. 301.

Tamże (str. 371) notatka o tym samym portrecie pióra „jednego z uczonych krakowskich“.

265. Schenk zu Schweinsberg Eberhard: Kopernikus-Bildnisse. (Nikolaus Kopernikus, Bildnis eines grossen Deutschen, München-Berlin 1943, str. 257—285, 373—374, tablice).

266. Schwarz Friedrich: Kopernikus Bildnisse (Kopernikus-Forschungen, Leipzig 1943, str. 143—171, tablice).

267. Sydow Marian: Jak wyglądał Kopernik? Ilustracja Polska (Poznań), 1931, nr 21, str. 5.

Zestawienie portretu z Muzeum Miejskiego w Toruniu (dawniej państw. gimn. męskie im. M. Kopernika w Toruniu) z ryciną Fałcka.

268. Wołyński Artur: Portrety Kopernika we Florencji: Kłosa, 1876, nr 588, str. 214—215, z 3 portretami M. K. na str. 221.

a) Obrazy i ilustracje

Andriolli Elwiro: M. Kopernik, jego poprzednicy i następcy, Kłosa, 1273, nr 399.

Bacciarelli Marcello: Portret M. Kopernika, wykonany na zamówienie Stanisława Augusta, Polska Zbrojna, 1923, nr 51.

Eljasz Walery: Kopernik odzierający w dniu swojej śmierci drukowany egzemplarz dzieła „De revolutionibus...” (drzeworyt E. Gorazdowskiego). Tygodnik Ilustr. 1871, t. VII, nr 164, str. 73.

Gerson Wojciech: Kopernik wykładający swą naukę w Rzymie (wielokrotnie reprodukowany).

Gładysz: Portret M. K. Przyjaciela Ludu (Leszno), V: 1839, t. II, str. 273—274.

Lesser Aleksander: Ostatnie chwile Kopernika (Obraz wielokrotnie repr. np. poz. 9, 152). — Kopernik na obserwatorium astronomicznym w Bolonii, Obraz żywych osób układu A. Lessera, przedstawiony w teatrze warszawskim 19 II 1873, Tyg. Ilustr. 1873, nr 272, str. 133. — Zob. **Polkowski,** Kopernikijana III 282 (poz. 187—188).

Matejko Jan: M. Kopernik (Obraz wielokrotnie reprodukowany; zob. poz. 262). —

Brodzki Wiktor: Popiersie M. K. (w zbiorach T-wa Przyj. Nauk w Poznaniu). Pomnik M. K. (dawniej w zbiorach rapperswylskich).

Dunikowski Xawery: Kopernik, Kuźnica, 1948, nr 30 (151), str. 5 i nr 52 (173), str. 8.

Faralski: Pomnik Kopernika (niezrealizowany projekt), Świat 1923, nr 7.

Gadomski Walery: Posąg M. Kopernika (w Pol. Akad. Umiejętności w Krakowie). Kłosa, 1873, nr 441, str. 373.

Godebski Cyprian: Pomnik Kopernika (w Collegium Maius w Krakowie, ufundowany w r. 1900 w 400-lecie Uniw. Jagiell.; wielokrotnie reprodukowany).

Kryński Jan: Popiersie marmurowe M. K. (ofiarowane Warszawie do sali portretowej ratusza przez namiestnika Berga w r. 1873, z łańciską ded.).

Kucharzewski Ludwik: M. Kopernik, posąg. Tyg. Ilustr. 1873, nr 270, str. 105.

Laszcza Konstanty: Kopernik. Arkona, 1946, nr 4, str. 1.

269. Wołyński Artur: Medale M. Kopernika, opisane przez... Florencja 1879, Przekład Aleksandra Zdanowicza. Kosmos 1904, str. 397—409.

270. Kopernik w sztuce (reprodukcje):

Prócz tego obraz „Wpływ uniwersytetu na kraj w wieku XV” (w cyklu „Dzieje cywilizacji w Polsce”) oraz osobny rysunek, wykonany według sztuchu Fałcka (repr. w książce **Batowskiego**, poz. 258).

Siemiradzki Henryk: Apoteoza Kopernika (zob. poz. 259).

Sypniewski Feliks: M. Kopernik wykłada swą naukę wobec uczonych krakowskich w r. 1509. Tyg. Ilustr. 1873, nr 269, str. 92—93.

Szukalski Stach: Kopernik, jako część Światowieda, mierzący przestrzeń od serca — Ziemi do mózgu — Stońca (Wykaz prac Szukalskiego i szczepu Rogate serce, Katalog, Kraków 1936). — Ta sama reprodukcja w czasopiśmie, wydawanym przez Szukalskiego: „Kraak”, nr 1 (grudzień 1937).

Szyk Artur: M. Kopernik (Reprodukcja miniatury, zob. poz. 120, 248, 263).

Tegazzo F.: Kopernik w Norymberdze (?) „Patrzaj, to dzieło mędrca się pali!” (Kompozycja do wiersza Ludwika Niemojowskiego). Tyg. Ilustr. 1873, nr 269, str. 96.

b) Rzeźby

Rygiel Teodor: M. Kopernik (braz, podst. 40 × 35, wys. 66). Katalog zbiorów T-wa Zachęty Sztuk Pięknych w Warszawie, 1925, nr 307 i repr. — Inną rzeźbę tego artysty, przedstawiającą M. K. (Muzeum M. K. w Rzymie) reprodukuje Kłosa, 1876, nr 596, str. 353.

Sztuka niemiecka w zakresie dzieł, poświęconych M. K., jest bez porównania uboższa. Znany pomnik toruński (obok ratusza staromiejskiego) jest dziełem **Frydryka Tiecka** (1776—1851), ucznia Schadowa, odlanym przez Fischera w Berlinie. Z innych dzieł notujemy portret olejny M. K. **Henryka Knirra** (Deutsches Museum München; repr.: Die Burg, 1943, nr 2) rzeźbę **Józefa Thoraka** (repr.: Nationalsozialistische Monatshefte, Bilder aus der grossen dt. Kunstausstellung 1943), popiersie **Wissela** (Królewiec) oraz medalion, wykonany przez **Piotra Lippa** do tablicy pamiątkowej, wmurowanej w r. 1943 w ścianie szkoły w Koperniku pod Nysą, skąd wywodzili się Kopernikowie (repr.: poz. 285, 298).

VII. ARTYKUŁY JUBILEUSZOWE I OKOLICZNOŚCIOWE

271. A. Ch.: 400-lecie zgonu Kopernika w okupowanej Warszawie. Urania XVIII: 1946, nr 1/2, str. 28—29.

Przegląd Zachodni, nr 7-8, 1949

M. i. wiersz okolicznościowy, poświęcony M. K., napisany 24 V 1943.

271a. Aniszczyk A.: Mikołaj Koper-

Instytut Zachodni

nik. Trybuna Robotnicza 23. V. 1945, nr 87 (94).

272. Bruggencate P.: Zum 400. Todestag von N. Copernikus. Vjschr. d. d. Astr. Ges., r. 78: 1943, I, str. 6—17.

Wykład w Collegium Fiz. w Göttingen (z bibliografią).

272a. Bukowski Andrzej: Uroczystości Kopernikowskie we Fromborku (24. V. 1946). Arkona 1946, nr 8, str. 19—20.

273. Caspar Max: Kopernikus † 24 V 1543. Forschungen u. Fortschritte, XIX: 1943, nr 15/16, str. 166—167.

274. Faust August: Kopernikus. Völkischer Beobachter 24 V 1943, nr 144.

275. Feste copernicane. Archeion (Roma), 1936, 18, 4, str. 429.

276. Henseling Robert: Kopernikus und Gegenwart. Zur vierhundertsten Wiederkehr des Todestages: 24 V 1943. Deutscher Wissenschafts-Dienst IV: 1943, nr 9, str. 1—2.

277. Il quarto centenario di Nicolò Copernico nel Università di Padova. Padova 1873. 8°.

277a. Jenike Ludwik: Stypendia wieczyste im. Kopernika przy uniwersytecie warszawskim. Tygodnik Ilustr. 1887, nr 227.

Z artykułem tym łączy się poz. 134a.

278. Jurkowski Aleksander: Mikołaj Kopernik. Głos Ludu [Dodatek tygodniowy „Świat Dzieci“ 11 XI 1947, nr 46 (106)].

278a. Kępiński Felician: Hołd narodów dla M. Kopernika (1543—1943). Urania XVIII: 1946, nr 3/4, str. 43—48.

279. M. J.: Mikołaj Kopernik (W rocznicę urodzin 19 II 1473). Ogniw (Cz. Cieszyn), III: 1937 nr 4, str. 51, z 5 ilustr. (str. 49—52).

280. Mikołaj Kopernik. Gwiazdka Cieszyńska, 1873, str. 30; Uroczystość 400-letnia na cześć Kopernika, tamże,

1873, str. 75—76; Obchód 400-letniej rocznicy Kopernika [w Cieszynie], tamże, 1873, str. 70.

281. Kopernik. Gwiazdka Cieszyńska, 1892, str. 257.

282. Krug Erich: Nikolaus Kopernikus. Zum 400. Todestag des Reformators der neuen Astronomie. Kosmos, t. 40: 1943, zeszyt 4, str. 91—93 z 6 ilustr.

283. Kühle Ludwig: Punkt im All. Berlin 1943, W. Limpert.

Fragment: Der absolute Beobachter. Der Kampf des Kopernikus gegen den Sinnenschein, Oberschl. Zeitung 18 XII 1943, nr 349.

284. Kühle Ludwig: N. Kopernikus, Zu seinem 400 Todestage am 24 V 1943. Völkischer Beobachter 23 V 1943, nr 143 z 4 ilustr.

285. Mandel Kurt: Reformator der Astronomie. 400 Todestag von N. Kopernikus am 24 V 1943. Mährisch-Schlesische Landeszeitung 23 V 1943 z portretem M. K. i reprodukcją tablicy Piotra Lipa ku czci M. Kopernika (Kopernikus-Gedenktafel der Stiftung Oberschlesien).

286. Mierzwa S.: Przed czterechsetleciem zgonu M. Kopernika. Dziennik Polski (Londyn) 30 I 1943, nr 785.

Z artykułem tym szeroko „rozprawia się“ E. Hoff (poz. 213) na str. 98 i nast.

286a. Mierzwa Stefan: [Hołd narodów dla M. Kopernika].

Sprawozdanie (w jęz. ang.) z uroczystych obchodów w 400-lecie zgonu M. K. w Stanach Zjednoczonych (i gdzieindziej), w szczególności opis uroczystości w Carnegie Hall w Nowym Yorku dnia 24 V 1943 r. Autor wymienia również copernicana, jakie ukazały się z tej okazji w liczbie około 60. — Streszczenie u Kępińskiego (poz. 278a).

286b. Nagrabiecki Jan: Mikołaj Kopernik, Zielony Sztandar 5 VI 1949, nr 23.

287. Obchód czterechsetletniej rocznicy urodzin Kopernika w Krakowie. Przegląd Lwowski, 1873, t. I, str. 464 do 468.

288. **Pflieger Max:** Er hat die Welt aus den Angeln gehoben! N. Kopernikus, der Deutsche. Die Post 23 V 1943 nr 21, z. dobrą reprodukcją (15 x 21 cm) portretu M. K. [opisanego u Polkowskiego, Kopernikijana III 241 do 242, poz. 20].

289. **Powidaj Ludwik:** Czterechsetletnia rocznica urodzin Kopernika w Krakowie. Przegląd Polski 1872/73, t. 3, str. 456—460.

290. **Przygórski Zbigniew:** Powrót Kopernika. Odrodzenie, 1946, nr 25.

O uroczystościach kopernikowskich w Olsztynie.

291. **Rocznica Kopernikowska (1873).** Dziennik Płocki, 1923, nr 41.

291a. **Rudzińska A.:** Mikołajowi Kopernikowi rodacy [w Warszawie 24 V 1943]. Urania XVIII: 1946, nr 3/4, str. 63—64; tamże, nr 5/6, str. 119 dane dotyczące zdjęcia niem. napisu z pomnika M. K.

291b. **S.:** Legenda o Koperniku pomnikiem w oczach ludu warmińskiego. Dziennik Ludowy 1949, nr 26.

292. **S. Z.:** Jubileusz M. Kopernika. Przegląd Lwowski, 1873, t. I. str. 412 do 415.

293. **Schneider J.:** 400 Jahre Kopernikus. Umschau, 1930, 34, 932.

294. **Stodólkiewicz A. I.:** M. Kopernik, jego pochodzenie i nowa teoria astronomii. Dziennik Płocki, 1923, nr 41.

295. **Studnička F. J.:** Mikulaš Koprnik, na oslavu 400-lete památky jeho narození. Praha 1873. Jednota českých matematiků, 8°, str. 56, z 5 ilustr.

296. **Świętlica Krakowska II:** 1946, nr 20.

Nr poświęcony M. K. i Toruniowi, zawiera m. i. fragment z dramatu J. Szujskiego „Kopernik“, W. Zechentera „Gród Kopernika“, W. Tęczy „Rozmieszczenie, ilość i jasność gwiazd“, wiersze H. Mortkowicz-Olczakowej i R. Bergela oraz ilustracje (m. i. toruński portret M. K.).

297. **T[aszycy] W[itold]:** Uroczystość kopernikowska w Bułgarii. Przegląd Współczesny, nr 17 (wrzesień 1923) str. 465—466.

297a. **The New German Order in Poland [Niemiecki system rządów w Polsce].** Londyn 1941.

Praca zbiorowa pisarzy warszawskich z czasów wojny. Rozdział o propagandzie niemieckiej redagował Jan Moszyński; na jego życzenie sprawę Kopernika przedstawił Wun., o czym wspomina w Tygodniku Powszechnym 1946, nr 32 (73).

298. **Weber Heinz:** Ein ostdeutsches Schicksal. Zum 400 Todestage von N. Kopernikus. Oberschl. Zeitung 23 V 1943, nr 141 z reprodukcją tablicy P. Lipa (Zob. poz. 285).

299. **W[ędkiewicz] St.:** Rocznica Kopernika we Włoszech. Przegląd Współczesny, nr 15 (lipiec 1923), str. 143—144.

300. **Życzyński Henryk:** M. Kopernik, w 450-letnią rocznicę urodzin. Dziennik Cieszyński, 20 II 1923, nr 30.